

Strategia Rozwoju Gminy Kościelisko na lata 2023-2030 -projekt

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	3
2. Opis procesu tworzenia Strategii rozwoju Gminy Kościelisko.....	3
3. Powiązania Strategii rozwoju Gminy Kościelisko z założeniami programowymi na poziomie Unii Europejskiej, krajowym, regionalnym i lokalnym.....	4
4. Podsumowanie diagnozy stanu Gminy Kościelisko.....	6
4.1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjału	6
4.1.1. Identyfikacja potrzeb rozwojowych	6
4.1.2. Analiza potencjału przy wykorzystaniu metody SWOT	16
5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	19
6. Wizja i misja przyszłości rozwoju Gminy Kościelisko.....	30
7. Cele strategiczne i operacyjne celów wraz z kierunkami działań	30
8. Zarządzanie realizacją Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko	40
8.1. System zarządzania wraz z wytycznymi do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	40
8.2. Ramy finansowe i źródła finansowania.....	42
8.3. System monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii.....	45
8.4. System działań promocyjnych realizacji Strategii	54
9. Spis tabel i rysunków	56

1. WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Kościelisko na lata 2023-2030 jest najważniejszym dokumentem strategicznym dla gminy. Zawierając długookresowe założenia związane z rozwojem obszaru stanowi podstawę do właściwego zarządzania gminy. Głównym założeniem opracowania jest określenie wizji i misji przyszłości rozwoju gminy Kościelisko, a następnie celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań niezbędnych do podjęcia przez władze. Do ich wskazania przeprowadzono diagnozę stanu gminy Kościelisko pod kątem społecznym, gospodarczym oraz przestrzenno-środowiskowym, a także identyfikacji potrzeb rozwojowych i analizy potencjału przy wykorzystaniu metody SWOT. Do osiągnięcia efektywnych rezultatów dla gminy Kościelisko wyszczególniono podmioty zarządzające realizacją strategii, opis włączenia partnerów w przygotowanie dokumentu strategicznego i jego wdrożenie, sposób wdrażania oraz monitoring, ewaluację strategii oraz system działań promocyjnych.

Podstawą prawną opracowania Strategii jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2022 poz. 559 tj.), ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057 tj.) oraz ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029 tj.). Zgodnie z ustawą polityka rozwoju realizowana jest przez strategie rozwoju, programy, dokumenty programowe oraz instrumenty prawne i finansowe.

Do wykonania działań zaproponowanych w poniższej strategii rozwoju niezbędna jest współpraca między jednostkami administracyjnymi, mieszkańcami, inwestorami oraz organizacjami pozarządowymi. Realizacja zapisów strategii będzie najskuteczniejsza przy włączeniu do nich wszystkich zainteresowanych rozwojem gminy Kościelisko. Pozwoli to na wzrost jakości życia na tym obszarze.

Ważną zasadą, która została uwzględniona przy procesie opracowania Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko na lata 2023-2030 było również zachowanie jej spójności z innymi dokumentami regulującymi politykę rozwoju – na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.

Należy również podkreślić, że przed gminą Kościelisko, ze względu na dynamicznie zachodzące zmiany społeczne i gospodarcze, przemiany struktury demograficznej, stan infrastruktury także na sytuację środowiskową, stoją liczne wyzwania rozwojowe. Jednocześnie, ze względu na atrakcyjne pod względem turystycznym położenie, wyjątkowe walory przyrodnicze oraz bogactwo kulturowe obszaru, gmina charakteryzuje się ponadprzeciętnym potencjałem rozwojowym, a rozwój i rozwiązywanie istniejących problemów możliwe jest poprzez realizację celów strategicznych i operacyjnych wyróżnianych przez politykę rozwoju.

2. OPIS PROCESU TWORZENIA STRATEGII ROZWOJU GMINY KOŚCIELISKO

Przygotowanie Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko na lata 2023-2030 zostało podzielone na 5 etapów, zgodne z poniższym schematem.

Pierwszym krokiem prac nad Strategią było przygotowanie diagnozy sytuacji gminy obejmującej m.in. zagadnienia społeczne, gospodarcze i przestrzenne. Wykorzystane zostały różnorodne narzędzia i techniki badawcze umożliwiające pozyskanie informacji na temat obecnej sytuacji w gminie; pokazanie głównych trendów i kierunków zmian w zakresie rozwoju w okresie ostatnich 6 lat (2016-2021) lub w przypadku braku odpowiednich danych w okresie 5 lat (2016-2020).

Kompleksowe przygotowanie diagnozy pozwoliło na opracowanie części strategicznej, w której wskazane zostały priorytety działań w najbliższych latach z uwzględnieniem wizji i misji, celów strategicznych i operacyjnych, kierunków działań, a także modelu funkcjonalno-przestrzennego wraz ze wskazaniem obszarów specjalnej interwencji. Kolejnym – 3 etapem prac – było przeprowadzenie konsultacji społecznych. Zgłoszone przez interesariuszy uwagi/opinie pomogły w przygotowaniu dokumentu strategicznego. Opracowanie projektu dokumentu pozwoliło na wystąpienie do odpowiednich organów o niezbędne uzgodnienia. Po otrzymaniu odpowiednich uzgodnień przygotowany został ostateczny projekt Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko na lata 2023-2030. Następnie dokument został przedstawiony na Komisjach i sesji Rady Gminy Kościelisko. Proces prac został zakończony w chwili przyjęcia dokumentu strategicznego.

3. POWIĄZANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY KOŚCIELISKO Z ZAŁOŻENIAMI PROGRAMOWYMI NA POZIOMIE UNII EUROPEJSKIEJ, KRAJOWYM, REGIONALNYM I LOKALNYM

Cele Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko pozostają zgodne założeniami dokumentów wyższego szczebla. Aktami planistycznymi i strategicznymi, które mają kluczowy wpływ na kształt polityki rozwoju gminy Kościelisko są następujące dokumenty:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030),
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030 określa wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego państwa. Strategia proponuje kierunki inwestycji dla trzech strategicznych obszarów: konkurencyjność i innowacyjność gospodarki, równoważenie potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywność i sprawność państwa. Strategia Rozwoju Gminy Kościelisko jest spójna w szczególności w zakresie następujących celów strategicznych:

- Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki,
- Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki,
- Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) to dokument w obszarze średniookresowej polityki gospodarczej kraju. Głównym celem Strategii jest stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Strategia Rozwoju Gminy Kościelisko wpisuje się w określone w tym dokumencie trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy I - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- Cel szczegółowy II - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,
- Cel szczegółowy III - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 to dokument, który stanowi podstawę kształtowania polityki regionalnej. Głównym jej celem jest efektywne wykorzystanie potencjałów terytoriów dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Strategia Rozwoju Gminy Kościelisko jest spójna z celami zawartymi w tym dokumencie:

- Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,
- Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,
- Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

W Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” określonych zostało 5 obszarów, w ramach których opracowano główne cele rozwojowe. Cele strategiczne i operacyjne wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko wpisują się bezpośrednio w cele rozwojowe wpisane do Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” tj.:

- Cel strategiczny 1. Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie,
- Cel strategiczny 2. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka,
- Cel strategiczny 3. Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej,
- Cel strategiczny 4. System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030,
- Cel strategiczny 5. Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach.

Ponadto w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” jako regionalne obszary strategicznej interwencji postanowiono, poza krajowymi obszarami strategicznej interwencji obejmującymi miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazać również obszary wzrostu. Za obszary wzrostu uznano miejskie obszary funkcjonalne o wyjątkowych możliwościach, w tym Miejski Obszar Funkcjonalny Podhala (MOF Podhala), do którego należy gmina Kościelisko. Wsparcie kierowane do tego typu OSI będzie polegało na efektywnej współpracy między miastem a obszarami otaczającymi, ukierunkowanej na poprawę skuteczności koordynacji procesów rozwojowych i efektywności systemu świadczenia usług publicznych. Charakter wsparcia MOF z poziomu województwa uzależniony zostanie od realnych potrzeb gmin na tych obszarach. Dodatkowo, gmina Kościelisko została wyszczególniona w Strategii „Małopolska 2030” jako obszar objęty strategiczną interwencją w związku z lokalizacją na jej terenie obszarów prawnie chronionych. Takie

obszary charakteryzują się występowaniem pewnych ograniczeń związanych z użytkowaniem mieszkalnym, ekonomicznym, rolniczym oraz leśnym, dlatego, poza wsparciem w zakresie ochrony środowiska, przewiduje się szczególną interwencję z poziomu Województwa jako rekompensatę dla barier wywołanych przez obostrzenia środowiskowe.

4. PODSUMOWANIE DIAGNOZY STANU GMINY KOŚCIELISKO

W celu opracowania niniejszej Strategii należało w pierwszej kolejności odnieść się do istniejących potrzeb gminy, które w szeroki sposób zostały zaprezentowane w Diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej oraz przestrzenno-infrastrukturalnej Gminy Kościelisko stanowiącej załącznik nr 1 do Strategii. Niniejszy rozdział jest rodzajem podsumowania informacji, które zawiera dokument diagnostyczny. W poniższych podrozdziałach zaprezentowano najważniejsze treści z części diagnostycznej. Posłużyły one do opracowania pozostałej części Strategii.

Zakres diagnozy obejmował Gminę Kościelisko. Dodatkowo najważniejsze informacje obrazujące sytuację w gminie zostały porównane z danymi dla województwa małopolskiego, powiatu tatrzańskiego oraz jednostek referencyjnych. Jako jednostki referencyjne wybrano gminy: Bukowina Tatrzańska, Karpacz, Poronin, Szczyrk.

Zakres czasowy, dla którego analizowane były dane ilościowe, to okres 2016-2021 bądź 2016-2020 (w zależności od dostępności danych).

4.1. ANALIZA POTRZEB ROZWOJOWYCH I POTENCJAŁU

4.1.1. IDENTYFIKACJA POTRZEB ROZWOJOWYCH

SPOŁECZEŃSTWO

Spółeczeństwo i demografia

Zgodnie z danymi pochodzącymi z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w latach 2016-2020 zauważalna była stała tendencja wzrostowa w zakresie liczby mieszkańców gminy Kościelisko. W 2016 roku gmina była zamieszkiwana przez 8703 osoby, natomiast w 2020 roku było to już 8867 mieszkańców, co daje przyrost o 164 osoby (1,88%) w omawianym okresie pięcioletnim. Prognoza liczby ludności gmin na lata 2017-2030¹ przewiduje dalszy wzrost liczby mieszkańców gminy Kościelisko w latach 2020-2030.

W każdym roku pomiędzy 2016 a 2020 widoczna była niewielka przewaga udziału kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Kościelisko. W 2020 roku kobiety stanowiły 51% ogółu osób zamieszkujących gminę. Biorąc pod uwagę liczbę osób w wieku poprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym, w gminie Kościelisko widoczna była tendencja wzrostowa. Na przestrzeni lat 2016-2020 odnotowano przyrost o ponad 16% - z 26,5 osoby do 30,8 osób, co wskazuje na postępujące starzenie się społeczeństwa. W każdym roku pomiędzy 2016 a 2020 przyrost naturalny był dodatni.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- zapewnienie korzystnych warunków do zakładania rodziny w postaci nowych żłobków i przedszkoli oraz utrzymanie tej infrastruktury na wysokim poziomie
- aktywizacja dzieci i młodzieży i tworzenie warunków do zaangażowania tych grup wiekowych do uczestnictwa w życiu społecznym Gminy
- tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy
- wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne

¹ Główny Urząd Statystyczny, 31.08.2017r.

- konieczność zapewnienia usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych dostosowanych do zmian związanych ze starzeniem się społeczeństwa
- konieczność promowania aktywności wśród osób starszych

Pomoc społeczna

W 2020 roku w Kościelisku było 269 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Liczba ta stanowiła około 3% ogólnej liczby mieszkańców gminy. Natomiast w roku 2016 było ich 451, co stanowiło nieco ponad 5% ówczesnej liczby osób zamieszkujących Kościelisko. W czasie badanego okresu pięcioletniego liczba beneficjentów pomocy społecznej zmniejszyła się o 182 osoby, a spadek ten następował w sposób równomierny.

W gminie Kościelisko wyróżniono dziewięć przyczyn korzystania z pomocy społecznej. Najczęstszą przyczyną sięgania po pomoc było ubóstwo, które w 2019 roku dotknęło 200 osób, co stanowiło około 2,26% ogólnej liczby mieszkańców gminy Kościelisko. Nieco mniej osób korzystało z pomocy ze względu na bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego (128 osób, czyli 1,45% ogółu mieszkańców) oraz bezrobocie (118 osób – 1,33%). Następne w kolejności były: choroba (88 osób – 0,99%), niepełnosprawność (76 osób – 0,86%) oraz potrzeba ochrony macierzyństwa (24 osoby – 0,27%). Pojedyncze osoby korzystały z pomocy społecznej ze względu na zdarzenia losowe (3), bezdomność (2) oraz trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego (1). W gminie Kościelisko w 2019 roku nie odnotowano przypadków korzystania z pomocy społecznej ze względu na alkoholizm albo przemoc w rodzinie. Łączna liczba przyznanych świadczeń dla osób niepełnosprawnych w 2019 roku wynosiła 1335. W badaniu CAWI wskazywano, że dostęp do usług dla osób z niepełnosprawnościami jest bardzo ograniczony.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- rozwijanie usług społecznych, bytowych i wspomagających
- tworzenie możliwości do nauki przez całe życie
- dostosowanie budynków do osób z niepełnosprawnością poprzez likwidację barier architektonicznych i komunikacyjnych
- rozwój infrastruktury i podniesienie standardów opieki społecznej oraz zwiększenie liczby miejsc dla osób wymagających wsparcia
- realizowanie zadań związanych z rehabilitacją zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami
- profilaktyka i realizowanie działań ograniczających pozostałe problemy społeczne takie jak przemoc w rodzinie, przestępczość, uzależnienia

Edukacja

Na terenie gminy Kościelisko w latach 2016-2020 nie znajdował się żaden żłobek ani klub dziecięcy. Respondenci ankiety internetowej oraz uczestnicy warsztatów diagnostycznych podkreślali problem, jaki stanowi brak infrastruktury przeznaczonej na te funkcje na terenie gminy. W gminie Kościelisko w analizowanym okresie liczba dzieci objętych opieką w żłobkach (dzieci w wieku 0-2) stale rosła. W 2016 roku ta liczba wynosiła 257, natomiast w roku 2020 było to 278, co podkreśla potrzebę zapewnienia tego rodzaju infrastruktury.

W ciągu analizowanych pięciu lat liczba przedszkoli w gminie Kościelisko wzrosła o 1 w związku z otwarciem nowej placówki samorządowej w 2018 roku. W 2020 roku w gminie Kościelisko znajdowały się 3 przedszkola: Publiczne Przedszkola w Dzianiszu i Kościelisku oraz Niepubliczne Przedszkole Zgromadzenia Córek Bożej Miłości im. Franciszki Lechner w Witowie. Placówki te posiadały łącznie

10 oddziałów (w tym 9 samorządowych). Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w przeliczeniu na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat stale rosta. Na początku analizowanego okresu na jedno miejsce przypadało 1,59 osoby, natomiast zgodnie z ostatnimi dostępnymi danymi (2018 rok) było to już 1,05 osoby na 1 miejsce, co pokazuje, że niemal każde dziecko miało zapewnione miejsce, między innymi dzięki otworzeniu nowej placówki przedszkolnej w tym roku.

Na terenie gminy Kościelisko znajdują się trzy szkoły podstawowe: SP im. Kurierów Tatrzańskich w Dzianiszu, SP im. Władysława Jagiełły w Kościelisku oraz SP im. ks. Leona Musielaka w Witowie. Liczba szkół nie zmieniała się na przestrzeni lat 2016-2020, jednak wzrosła liczba oddziałów (z 24 w 2016 roku do 33 w 2020 roku). W 2016 roku w szkołach podstawowych w gminie Kościelisko kształciły się 442 osoby, a w 2020 roku 606 osób.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc żłobków i klubów dziecięcych
- zapewnienie warunków do reintegracji kobiet na rynku pracy
- konieczność dopasowania programów kształcenia do potrzeb rynku pracy
- konieczność promowania aktywności wśród dzieci i młodzieży
- dostosowanie placówek oświatowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
- wzrost zapotrzebowania na ofertę zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży oraz kształcenie liderów i wychowawców

Zdrowie

Na przestrzeni analizowanego okresu w powiecie tatrzańskim wzrastała liczba lekarzy, pielęgniarek i położnych w przeliczeniu na 10 tys. ludności (te dane były dostępne jedynie dla poziomu powiatu). Liczba przychodni w gminie była stała, pomimo zwiększenia liczby placówek w powiecie oraz województwie. W gminie Kościelisko w analizowanym okresie nie było prowadzonych programów profilaktycznych promocji zdrowia. Kwestia dostępu do usług medycznych była wskazana w badaniu CAWI oraz podczas warsztatów diagnostycznych jako jedna ze słabszych stron gminy, a inwestycje w tym zakresie zostały wyróżnione przez respondentów ankiety jako jedno z działań do priorytetowego zrealizowania w gminie.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- zapewnienie wystarczającej liczby specjalistów i personelu medycznego oraz odpowiedniej infrastruktury opieki medycznej
- konieczność wzrostu ilości usług opiekuńczych oraz zdrowotnych
- wzrost zapotrzebowania na usługi ochrony zdrowia oraz opiekę wytchnieniową
- prowadzenie programów profilaktycznych promocji zdrowia

Kultura i dziedzictwo kulturowe

W gminie Kościelisko od roku 2016 niezmiennie działa 1 Gminny Ośrodek Kultury Regionalnej, z główną siedzibą w Kościelisku (ul. Nędzy-Kubińca 76, a od lipca 2022 r. ul. Nędzy-Kubińca 136) oraz filią w Witowie. W badanym okresie w powiecie jest łącznie 7 obiektów kultury. W badanym okresie w gminie była najlepsza dostępność bibliotek w porównaniu do powiatu i województwa, jednak nie przekładało się to na liczbę czytelników. Ponadto, odnotowano duże spadki użytkowników bibliotek w roku 2020 względem lat wcześniejszych, co może być wynikiem pandemii i zamknięcia bibliotek na znaczną część roku.

W Kościelisku zaobserwowano tendencję wzrostową organizowanych imprez w latach 2016-2019 - z 47 do 61. W roku 2020 wystąpił spadek wydarzeń stacjonarnych - zorganizowano 43 imprezy, dla których

frekwencja kształtowała się na poziomie 418,9 osób na 1000 ludności (względem roku 2019 spadek o 46 %), co było związane z pandemią koronawirusa. W roku 2020 większość wydarzeń została zrealizowana w formie online, co spowodowało, że mimo iż zmalała liczba uczestników bezpośrednich, powiększyło się grono odbiorców cyfrowych. Przeniesienie działalności do sieci pokazało nowe możliwości i pozwoliło dotrzeć do szerszego, niż dotychczas, grona odbiorców.

Dziedzictwo kulturowe gminy Kościelisko to przede wszystkim góralska kultura i tradycja, charakteryzująca całe Podhale. Na terenie gminy swoją siedzibę ma Związek Podhalan – organizacja z prawie stuletnią historią, zrzeszająca rodowitych górali oraz osoby, które sympatyzują z tradycjami i regionem. Gospodarka pasterska jest również bardzo popularna w regionie, jednak ma charakter sezonowy.

Kultura góralska charakterystyczna dla gminy Kościelisko jest unikalna w skali kraju i stanowi podstawę dziedzictwa kulturowego oraz podstawę do dumy mieszkańców ze swojej gminy, co było podkreślane w badaniach CAWI. Gwara góralska jest obecnie najlepiej zachowaną mową, szczególnie w regionie Witowa i Dzianisza, gdzie nadal można usłyszeć autentyczną gwarę. W Kościelisku gwara nie jest utrzymana w tym samym stopniu w związku z dużą liczbą mieszkańców napływowych. Kolejnym elementem góralskiej kultury jest wyjątkowa architektura, która wykształciła się około XIX wieku. Dziedzictwo kulturowe, bogactwo twórców i artystów, edukacja regionalna na wysokim poziomie, atrakcyjne wydarzenia kulturalne oraz ciekawa oferta zajęć w Gminnym Ośrodku Kultury Regionalnej były wyróżniane podczas warsztatów diagnostycznych jako jedne z mocniejszych stron gminy Kościelisko.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- tworzenie warunków do kultywowania kultury lokalnej poprzez wspieranie organizacji związanych z dziedzictwem kulturowym
- ochrona tradycyjnych obiektów architektonicznych
- zachowanie walorów estetycznych ośrodków osadniczych

Kapitał społeczny

W analizowanym okresie odbyły się: wybory samorządowe (2018 r.), wybory do Parlamentu Europejskiego (2019 r.), wybory do Sejmu i Senatu RP (2019 r.) oraz wybory na urząd Prezydenta RP (2020 r.). Dla lepszego porównania przedstawiono również dane dla wyborów z roku 2015: do Sejmu i Senatu oraz prezydenckich. Prawie we wszystkich przypadkach frekwencja wyborcza w gminie oraz w powiecie była niższa niż w województwie. Największy udział wyborców odnotowano w II turze wyborów prezydenckich w 2020 roku (68,6% uprawnionych). Liczba mieszkańców uczestniczących w zebraniach wiejskich uchwalających fundusz sołecki była zmienna i nieregularna na przestrzeni analizowanych lat.

W Kościelisku działało w 2021 r. 36 stowarzyszeń, fundacji, organizacji społecznych i pozarządowych. Uczestnicy warsztatów wskazywali, że organizacje pozarządowe działają bardzo prężnie na terenie gminy (z wyszczególnieniem Kół Gospodyń Wiejskich, Związku Podhalan, OSP) oraz zauważalna jest dobra współpraca między tymi podmiotami. Wysokość finansowania organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych utrzymywała się w latach 2015-2020 na poziomie około 160 000 zł.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- zwiększenie częstotliwości przeprowadzania konsultacji społecznych
- promocja działań związanych z partycypacją społeczną
- wsparcie organizacji pozarządowych w funkcjonowaniu
- zwiększenie zaangażowania młodzieży w życie społeczne

- ograniczenie barier w uczestnictwie w życiu społecznym osób starszych

Sport i rekreacja

W Kościelisku działały 2 kluby sportowe – UKS Regle (86 ćwiczących) oraz Biathlonowy Klub Sportowy Wojsko Polskie (45 członków). Na przestrzeni lat 2016-2018 zaobserwowano ogólny wzrost liczby ćwiczących w klubach. Na terenie gminy Kościelisko funkcjonowało 13 obiektów infrastruktury sportowej w 2021 roku, a rozwijająca się infrastruktura rekreacyjno-sportowa, w tym trasy biegowe, rowerowe, siłownia zewnętrzna, dostępność do boiska wielofunkcyjnego i sali gimnastycznej przy każdej szkole zostały wskazane podczas warsztatów diagnostycznych jako jedne z mocniejszych stron gminy Kościelisko. Ponadto, podkreślano dobrą współpracę z prywatnymi właścicielami gruntów, którzy udostępniają swoje tereny pod trasy biegowe. Respondenci badania CAWI również wskazywali, że infrastruktura sportowa to aspekt, z którego gmina może być dumna.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- tworzenie warunków do rozwoju infrastruktury sportowej z poszanowaniem walorów przyrodniczych Gminy
- rozwój oferty zajęć sportowych dla osób w każdym wieku
- wzmocnienie współpracy między podmiotami publicznymi oraz prywatnymi w celu stworzenia warunków do efektywnego zagospodarowania przestrzeni pod aktywności sportowe i rekreacyjne
- wsparcie rozwoju przemysłu czasu wolnego

Bezpieczeństwo

Gmina Kościelisko podlega pod Powiatową Komendę Policji w Zakopanem, funkcjonując jako Dzielnica nr 8 z przydzielonym dzielnicowym. Plan działań dla gminy obejmuje przede wszystkim ograniczenie przypadków pozostawiania śmieci i odpadów w miejscach zabronionych. W gminie zaobserwowano tendencję spadkową liczby przestępstw, z 84 w roku 2016 do 49 w 2020 r. Odwrotnie jest natomiast z wykroczeniami, których liczba w latach 2017-2020 wzrosła ponad dwukrotnie.

Liczba wypadków drogowych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w powiecie tatrzańskim była znacznie wyższa niż w województwie – najwięcej wypadków zdarzyło się w roku 2017 (209), jednak w kolejnych latach wskaźnik ten stopniowo spadał i w 2020 roku osiągnął 108,6 w przeliczeniu na 100 tys. ludności.

Podczas warsztatów diagnostycznych podkreślano, że poczucie bezpieczeństwa w gminie to jedna z mocnych stron Kościeliska. Taka opinia pojawiała się również wśród respondentów ankiety internetowej, a ten aspekt uzyskał najwyższą średnią ocenę spośród kilkunastu aspektów funkcjonowania gminy Kościelisko o charakterze społecznym.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- utrzymanie poczucia bezpieczeństwa i budowanie postać obywatelskich wśród mieszkańców
- poprawa bezpieczeństwa dróg
- prowadzenie działań mających na celu kreowanie bezpiecznych postaw mieszkańców Gminy

Jakość życia mieszkańców

W ramach badania CAWI mieszkańców gminy Kościelisko zapytano o to, jak oceniają poziom swojego życia w Gminie. Większość osób (w liczbie 103, co stanowiło ok. 53% wszystkich odpowiedzi) wskazało,

że dobrze ocenia ogólny poziom życia w gminie. Drugą najliczniejszą odpowiedzią było „średnio” – takiego wyboru dokonało 36% respondentów. Kolejną grupą były osoby, które oceniły ogólny poziom życia jako „bardzo dobry” (19 osób, co stanowiło około 8% uczestników badania), natomiast dwie opcje odpowiedzi świadczące o złym i bardzo złym poziomie życia wskazały jedynie łącznie 2 osoby.

Najwyższe średnie oceny poziomu aspektów funkcjonowania gminy o charakterze społecznym zostały zaobserwowane dla: poczucia bezpieczeństwa, jakości obsługi urzędu, jakości zarządzania gminą i dostępu do sklepów. Najniższe średnie oceny wystąpiły w odniesieniu do dostępu do usług dla osób z niepełnosprawnościami oraz dostępu do usług zdrowotnych.

W przypadku ocen poziomu aspektów o charakterze gospodarczym, najwyższe średnie oceny poziomu zostały zanotowane dla bazy noclegowej, korzystania przez gminę ze środków UE/zewnętrznych oraz atrakcyjności oferty turystycznej. W tym zakresie najniższe oceny wystąpiły dla odpowiedzi: możliwość znalezienia pracy oraz wsparcie dla małych przedsiębiorców.

W kwestii aspektów o charakterze przestrzenno-funkcjonalnym średnie oceny były niższe niż w przypadku zagadnień społecznych i gospodarczych, a najwyższe wartości zostały zaobserwowane dla jakości zasięgu telefonii komórkowej oraz dostępu do sieci internetowej. Jako aspekty o niskim poziomie zostały wskazane: stan dróg, transport publiczny oraz sieć dróg rowerowych.

W kontekście środowiskowym najwyższe oceny zostały przyznane przez respondentów dla czystości powietrza i jakości gospodarki odpadami, natomiast najniższe średnie oceny zostały przyznane aspektom odnoszącym się do świadomości ekologicznej mieszkańców oraz wykorzystania zasobów odnawialnych.

Odnośnie priorytetów, które wpłynęłyby na rozwój gminy Kościelisko i rozwiązanie jej problemów zdecydowanie najczęściej wskazała kwestia budowy nowych i modernizacji istniejących dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych, a także rozwój transportu publicznego, poprawa dostępu do opieki medycznej, rozwój infrastruktury technicznej, budowa i modernizacja obiektów sportu i rekreacji oraz wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Ok. 33% wszystkich respondentów wskazało, że chcieliby, aby Kościelisko było utożsamiane z gminą ekologiczną dbającą o środowisko naturalne i estetykę otoczenia, a ok. 31% z gminą atrakcyjną dla turystów – te dwie wizje były wybierane najczęściej w odpowiedzi na pytanie o to, z czym respondenci chcieliby, aby utożsamiano gminę Kościelisko w 2030 r.

Zidentyfikowane na podstawie badania CAWI potrzeby rozwojowe zostały uwzględnione w podrozdziałach odnoszących się konkretnych zagadnień tematycznych.

Dostęp do usług publicznych

W gminie Kościelisko zlokalizowane są głównie podstawowe usługi, takie jak szkoły i przedszkola, przychodnie lekarskie, apteki, ośrodki kultury, biblioteki oraz obiekty infrastruktury sportowej. Największa oferta usług, w tym usług publicznych wyższego rzędu, znajduje się w mieście powiatowym – Zakopanem.

Sołectwa Kościelisko, Dzianisz oraz Witów posiadają po jednym przedszkolu oraz szkole podstawowej, przy czym w Kościelisku jednostki te zlokalizowane są w tym samym budynku. W całym powiecie tatrzańskim zlokalizowane są cztery szkoły ponadpodstawowe i wszystkie z nich znajdują się w Zakopanem. W gminie Kościelisko znajdują się trzy zakłady opieki zdrowotnej, po jednej w każdej ze wsi. Ponadto we wsi Kościelisko zlokalizowana jest jedyna w gminie apteka. Najbliższy szpital zlokalizowany jest w sąsiednim Zakopanem. Na terenie gminy Kościelisko znajduje się spora liczba obiektów infrastruktury sportowej związanej w dużej mierze z narciarstwem. W Kościelisku oraz Witowie znajdują się po dwie stacje narciarskie. W każdej ze wsi znajduje się jeden orlik, a ponadto w Kościelisku zlokalizowany jest stadion biathlonowy wraz z trasami biegowymi oraz dwie siłownie zewnętrzne.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- dostosowanie budynków do osób z niepełnosprawnością poprzez likwidację barier architektonicznych i komunikacyjnych

- równomierny przestrzennie rozwój placówek oświatowych oraz infrastruktury związanej z opieką zdrowotną
- utrzymanie wysokiej jakości usług publicznych

GOSPODARKA

Rynek pracy i gospodarka

Liczba pracujących w przeliczeniu 1 000 mieszkańców na terenie gminy Kościelisko w okresie 2016 – 2020 spadła z poziomu 71 do 59, co świadczy o 16,9-procentowej zmianie wskaźnika. Gmina Kościelisko osiągnęła w roku 2020 znacząco niższą niż w przypadku powiatu tatrzańskiego i województwa małopolskiego wartość wskaźnika liczby pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności. W Kościelisku było to 94,8, natomiast dla powiatu tatrzańskiego – 259,6, a dla całego województwa małopolskiego – 414,2.

W analizowanych latach zanotowano natomiast znaczący spadek udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym z poziomu 8,4% w 2016 roku do 5,8% w roku 2020. Oszacowanie wskaźnika w roku 2020 było bardzo zbliżone do wartości dla powiatu tatrzańskiego (5,9%). W latach 2016 – 2020 nastąpił również spadek udziału bezrobotnych zarejestrowanych poniżej 30. roku życia oraz osób powyżej 50. roku życia w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych ogółem w gminie Kościelisko. W kontekście analizy udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym z podziałem na płeć w gminie Kościelisko oszacowania dla mężczyzn znacząco przewyższały oszacowania dla kobiet – w roku 2020 udział bezrobotnych mężczyzn wynosił 6,6%, natomiast dla kobiet ten wskaźnik wyniósł 4,9%. W badaniu CAWI możliwość znalezienia pracy została wskazana jako jeden z gorzej funkcjonujących aspektów o charakterze gospodarczym w gminie Kościelisko.

W roku 2020 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców wynosiła w Kościelisku 1 412 i zmieniła się od 2016 o 261 podmiotów (w przeliczeniu na 10 tys. ludności), co wskazywało na 22,7-procentowy wzrost w badanym okresie. Z 1 252 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru w 2020 roku około 2% stanowiły podmioty z sektora publicznego, a pozostałe 98% podmioty z sektora prywatnego. W sektorze prywatnym zdecydowanie dominującą formą prawną podmiotów były osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – te podmioty stanowiły około 93% wszystkich zarejestrowanych jednostek.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- konieczność dopasowania programów kształcenia do potrzeb rynku pracy
- zapewnienie warunków do nauki przez całe życie
- prowadzenie działań mających na celu podnoszenie kwalifikacji osób w wieku produkcyjnym oraz poprodukcyjnym
- tworzenie nowych miejsc pracy o zróżnicowanym profilu
- aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych
- wzmocnienie współpracy transgranicznej

Finanse publiczne

W latach 2016-2020 dochody gminy Kościelisko systematycznie rosły. W przeliczeniu na 1 mieszkańca ten wzrost w 2020 r. w porównaniu do roku 2016 był najwyższy spośród jednostek referencyjnych. Na zwiększenie dochodów największy wpływ miały dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich. Wzrost zauważalny był również jeżeli chodzi o udział dochodów własnych w dochodach ogółem, co miało pozytywne znaczenie z punktu widzenia m.in. możliwości podejmowania kolejnych inwestycji w najbliższych latach. Warty podkreślenia jest również

fakt, że pandemia COVID-19 nie miała w tym przypadku większego wpływu na spadek dochodów własnych gminy.

W analizowanym okresie czasu odnotowany został również wzrost wydatków ogółem. Największy udział wydatków stanowiły w 2020 r. te z działu: rodzina oraz oświata i wychowanie. W 2020 r. zdecydowanie wzrosły wydatki przeznaczone na turystykę, co wiąże się z realizowanymi przez gminę projektami m.in. unijnymi. Spośród wszystkich analizowanych jednostek najwyższe wydatki majątkowe inwestycyjne w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2020 roku odnotowano w gminie Kościelisko. Oznacza to, że gmina inwestuje w swój rozwój.

Gmina Kościelisko w latach 2016-2020 pozyskała znaczne środki na realizację projektów i programów unijnych. Ich wartość w przeliczeniu na 1 mieszkańca przekraczała średnie dla powiatu i województwa małopolskiego. Duża skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na realizację inwestycji była wskazywana jako jedna z mocnych stron gminy Kościelisko.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- pozyskiwanie środków funduszy z UE na finansowanie różnych inwestycji, a także funduszy i środków krajowych

Turystyka

Gmina Kościelisko jest bardzo popularnym kierunkiem zarówno dla turystów krajowych jak i zagranicznych. Głównymi atrakcjami są miejsca do aktywnego spędzania czasu na powietrzu: szlaki piesze (niebieski, zielony, żółty, czarny, czerwony, Dolina Kościeliska, Dolina Chochołowska, Dolina Lejowa, Dolina Małej Łąki, na Czerwone Wierchy), trasy biegowe (na polanie Chotarz po wschodniej i zachodniej stronie ul. Nędzy-Kubińca,), szlaki rowerowe (m. in. Droga pod regłami), trasy narciarskie (Witów – Ski, Polana Biały Potok, Chotarz - Ski, Uboc Witów, Pod Butorowym). Mieszkańcy wskazywali jednak, że liczba wyciągów narciarskich w gminie jest zbyt mała, a także, że istnieje potrzeba modernizacji istniejącej infrastruktury narciarskiej, podobnie jak infrastruktury turystycznej takiej jak wiaty czy punkty widokowe.

W 2021 r. w bazę noclegową w Kościelisku tworzyło 748 obiektów noclegowych. Należy jednak zwrócić uwagę na rozdrobnienie bazy noclegowej w gminie – dużą część bazy stanowiły pokoje gościnne lub kwatery prywatne. Obiekty turystyczne w gminie Kościelisko są dobrze wyposażone w zaplecze sportowo-rekreacyjne. Dane z lat 2013 i 2017 (jedyne dostępne dane w BDL) pokazują, że w większości przypadków poziom wyposażenia zwiększył się – szczególnie jeżeli chodzi o pokoje zabaw dla dzieci, stoły do bilardu, korty tenisowe i boiska do piłki nożnej. Kwota uzyskana z opłaty miejscowej rośnie od 2018 r. i w 2021 r. wyniosła prawie 470 tys. zł.

Podczas warsztatów wskazywano także, że publicznie dostępne dane dotyczące liczby miejsc noclegowych jest niedoszacowany. Może to wskazywać na fakt, że nie wszystkie obiekty są zgłaszane do oficjalnego rejestru (szara strefa rynku najmu – o czym mieszkańcy wskazywali także na warsztatach). Taka sytuacja może być szkodliwa dla lokalnej gospodarki. Z drugiej strony mieszkańcy chwalili zasób bazy noclegowej jako mocną stronę rozwoju ekonomicznego w gminie oraz wskazywali, że chcieliby, aby gmina Kościelisko była nadal utożsamiana z gminą atrakcyjną dla turystów.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- prowadzenie działań mających na celu ograniczenie działalności w szarej strefie, szczególnie w kontekście usług turystycznych
- wsparcie rozwoju produkcji wyrobów regionalnych i zapewnienie warunków do kultywowania dziedzictwa kulturowego
- utrzymanie wysokiej jakości usług turystycznych
- zrównoważony rozwój bazy turystycznej z poszanowaniem walorów przyrodniczych regionu
- poprawa jakości infrastruktury sportowej i rekreacyjnej

- wsparcie rozwoju przemysłu wolnego czasu
- wzmocnienie współpracy transgranicznej

PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

Środowisko naturalne

Cała powierzchnia gminy znajduje się pod prawną ochroną przyrody, z czego prawie 60% powierzchni gminy zajmuje Tatrzański Park Narodowy, a kolejne 40% to Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu. Dodatkowo, na terenie gminy Kościelisko znajdują się formy ochrony przyrody takie jak: Obszar Natura 2000 oraz 4 pomniki przyrody stanowiące grupy drzew oraz pojedyncze drzewa.

Na przestrzeni lat 2016 – 2020 wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu w gminie Kościelisko zmieniały się – w 2016 gmina nie inwestowała w tym obszarze, natomiast w 2018 roku wydała aż 867 tys. zł. W 2020 roku kwota zmalała do 102 tysięcy.

Stężenia pyłów PM1, PM2,5 oraz PM10 mierzona są za pomocą czujników jakości powietrza „Airly”. W gminie Kościelisko zlokalizowane są 3 czujniki Airly sponsorowane przez Gminę Kościelisko zlokalizowane w Szkołach Podstawowych w Kościelisku, Witowie oraz Dzianiszu. Stężenia w ciągu całego roku 2021 nie przekraczały dopuszczalnych norm, a respondenci ankiety internetowej wskazywali, że są zadowoleni z czystości powietrza w gminie.

W gminie Kościelisko w analizowanych latach mała odsetek zebranych selektywnie odpadów do ogółu odpadów w gminie – w 2020 roku ten wskaźnik wyniósł 29,6% i był niższy niż w przypadku powiatu tatrzańskiego i województwa małopolskiego, gdzie zaobserwowano wartości odpowiednio 30,3% i 39,8%. Rosnąca świadomość ekologiczna wśród mieszkańców (jako wynik edukacji ekologicznej) została jednak wyróżniona jako jedna z mocnych stron oraz szans do dalszego rozwoju gminy.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- budowanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców
- ochrona przyrody i zachowanie wartości przyrodniczych obszarów, szczególnie w kontekście presji inwestycyjnej
- prowadzenie działań mających na celu ograniczenie incydentów niszczenia przyrody, w szczególności celowego zawężania koryt rzecznych oraz zaśmiecania

Transport i mobilność

Drogi w gminie Kościelisko charakteryzują się z złym stanem technicznym, są słabo utwardzone i wąskie, a na podstawie statystyk widać, że w gminie dominują drogi gruntowe (67,32% wszystkich dróg). Na terenie gminy Kościelisko funkcjonuje jedynie autobusowy transport zbiorowy, który jest realizowany przez komercyjnych przewoźników. W granicach gminy Kościelisko znajdują się 43 przystanki autobusowe, których największa kumulacja znajduje się we wsi Kościelisko. Słaby dostęp do komunikacji publicznej był podkreślany przez respondentów badania CAWI, a inwestycje w rozwój transportu zbiorowego był wskazywany jako jedno z działań priorytetowych do zrealizowania na terenie gminy.

W gminie Kościelisko nie ma szeroko rozbudowanej infrastruktury rowerowej – zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w gminie Kościelisko w 2016 roku wybudowano 200 metrów dróg rowerowych, co w przeliczeniu na 10 tys. km² daje 14,6 km. Stan ten utrzymał się do końca analizowanego okresu – do roku 2020. Przez teren gminy Kościelisko przechodzą dwa szlaki rowerowe, będące częścią większej sieci szlaków w rejonie Tatr. Ponad 15 kilometrowy szlak wokół Tatr Harenda – Ratułów przecina obszar gminy na małym odcinku (ok. 600m) we wsi Kościelisko w pobliżu ulicy Salamandra, natomiast drugi szlak rowerowy przechodzący przez gminę Kościelisko – trasa „Z widokiem na Tatry”, jest częścią sieci tras rowerowych Velo Małopolska i na terenie gminy Kościelisko przebiega przez wsie Witów, Dzianisz oraz Kościelisko tworząc pętlę o długości 21,46 km.

W czasie warsztatów diagnostycznych w gminie Kościelisko wskazano na brak ścieżek rowerowych jako jedną ze słabszych stron gminy. W badaniu CAWI na pytanie o priorytety, które wpłynęłyby na rozwój Gminy w przyszłości (lata 2023-2030) i rozwiązanie jej problemów zdecydowanie najczęściej respondentów wskazało na kwestię budowy nowych i modernizacji istniejących dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- poprawa jakości i bezpieczeństwa dróg
- konieczność spójnej sieci ścieżek rowerowych
- zwiększenie znaczenia i dostępności transportu publicznego oraz rozwój sieci autobusowej

Mieszkalnictwo

W gminie Kościelisko powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jedną osobę z roku na rok rośnie w analizowanym okresie, a w 2020 roku wynosiła 40,4 m², co stanowiło wyższą wartość niż w przypadku powiatu tatrzańskiego oraz województwa małopolskiego, dla których oszacowania wynosiły odpowiednio 35,2 m² i 28,7 m². Liczba mieszkań jaka przypadała na 1000 osób mieszkających w danych jednostkach terytorialnych z roku na rok rośnie – w 2020 roku w gminie Kościelisko było to 402,4. Było to więcej niż w województwie małopolskim (363,3) i powiecie tatrzańskim (377).

Brak mieszkań komunalnych i socjalnych został wskazany jako jedna ze słabych stron gminy Kościelisko podczas warsztatów diagnostycznych.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- poprawa warunków bytowych
- zwiększenie gminnych zasobów mieszkań komunalnych i socjalnych
- doprowadzenie infrastruktury technicznej do budynków mieszkalnych

Infrastruktura komunalna i energia

W 2022 roku długości czynnych sieci rozdzielczych w gminie Kościelisko wynosiły odpowiednio: 78,1 km sieci kanalizacyjnej, 77,1 km sieci wodociągowej i 16,4 km sieci gazowej. We wszystkich przypadkach zaobserwowano rozwój infrastruktury od roku 2016. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2020 roku wynosił 71,4 %, co stanowiło o lekkim spadku względem roku 2016. W 2020 roku ponad 66 % mieszkańców gminy Kościelisko korzystało z sieci kanalizacyjnej – było to więcej niż w latach poprzednich oraz więcej niż w samym województwie małopolskim (64,6%) i w powiecie tatrzańskim (65%). W gminie zaobserwowano wzrost zużycia wody oraz energii elektrycznej – zużycie wody w przeliczeniu na jednego mieszkańca wzrosło z 18,3m³ w 2016 roku na 19,9m³ w 2020 roku, natomiast zużycie energii elektrycznej wzrosło 6-krotnie w okresie 2016-2020 (z 0,1 kWh do 0,6 kWh na jednego mieszkańca).

Kwestia infrastruktury technicznej była wielokrotnie wskazywana zarówno w ankiecie internetowej jak i podczas warsztatów diagnostycznych jako jedna ze słabszych stron gminy – brak skanalizowania i zwodociągowania w dużej części gminy oraz słabo rozwinięta sieć gazowa, a także brak środków na rozwój w tym zakresie zostały wyróżnione jako istotne bariery rozwojowe. Konieczność inwestycji w rozwój tych sieci był podkreślany wśród respondentów badania CAWI jako jeden z ważniejszych priorytetów działań, które wpłynęłyby na rozwój Gminy w przyszłości (lata 2023-2030) i rozwiązanie jej problemów.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- rozbudowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej

- budowanie postawy ekologicznej mieszkańców i prowadzenie działań edukacyjnych na temat świadomego korzystania z surowców naturalnych
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

W gminie Kościelisko w 2020 roku 32,9% powierzchni gminy było pokrytych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W odniesieniu do roku 2016 ta wartość zwiększyła się o 0,8 p.p.. Gmina Kościelisko w większości (76,18% powierzchni gminy) pokryta jest lasami, znajdującymi się głównie w Tatrzańskim Parku Narodowym. Nieużytki stanowią 12,42% powierzchni gminy, a tereny zabudowane jedynie 6,16% - 3,07% to zabudowa mieszkaniowa a 3,09% to zabudowa przemysłowo-składowa.

Gmina Kościelisko posiadała Gminny Program Rewitalizacji na lata 2016-2022. Wyznaczony obszar rewitalizacji stanowił 2,51% powierzchni gminy i był zamieszkiwany przez 26,72% mieszkańców gminy Kościelisko.

Zidentyfikowane potrzeby rozwojowe:

- zwiększenie dynamiki powstawania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- ochrona tradycyjnych obiektów architektonicznych
- zachowanie walorów estetycznych ośrodków osadniczych

4.1.2. ANALIZA POTENCJAŁU PRZY WYKORZYSTANIU METODY SWOT

Analiza SWOT to technika analizy informacji porządkująca je w podziale na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- S – Strengths (Mocne strony) – przewagi i zalety gminy, pozytywne czynniki wewnętrzne stanowiące o sile jednostki. Na podstawie mocnych stron można tworzyć scenariusze rozwoju związane z realizacją celów.
- W – Weaknesses (Słabe strony) – są to wszelkie zidentyfikowane bariery i wady, negatywne czynniki wewnętrzne, które mogą ograniczyć możliwości rozwojowe danej jednostki. Mogą przeszkodzić w realizacji celów.
- O – Opportunities (Szanse) – zdiagnozowane w otoczeniu pozytywne zjawiska, na które gmina nie ma bezpośredniego wpływu, ale ich wykorzystanie może przyczynić się do rozwoju danej jednostki.
- T – Threats (Zagrożenia) – zidentyfikowane w otoczeniu negatywne czynniki zewnętrzne, na które dany podmiot nie ma bezpośredniego wpływu. Ich występowanie może zakłócać planowany rozwój gminy.

Analiza SWOT została przedstawiona w podziale na trzy obszary tematyczne:

- społeczeństwo,
- gospodarka,
- przestrzeń i środowisko.

SPOŁECZEŃSTWO

Mocne strony	Słabe strony
• Dziedzictwo kulturowe (zespoły regionalne działające w każdej wsi, bogactwo twórców i artystów, w tym ludowych, żywa tradycja kultury ludowej, tradycje sportowe i kulturowe przekazywane w rodzinie)	• Brak miejsc do spędzania czasu wolnego dla młodzieży • Brak liderów, wychowawców, którzy mogliby pokierować młodzieżą

• Edukacja regionalna na wysokim poziomie • Ciekawa oferta zajęć w Gminnym Ośrodku Kultury Regionalnej • Atrakcyjne wydarzenia kulturalne • Aktywne organizacje pozarządowe i dobra współpraca między tymi podmiotami (prężnie działające Koła Gospodyń Wiejskich, Związek Podhalań, OSP) • Funkcjonowanie Rady Młodzieżowej • Udostępnianie terenów prywatnych pod trasy biegowe (umowa społeczna) • Rozwijająca się infrastruktura rekreacyjno-sportowa: trasy biegowe, rowerowe, siłownia zewnętrzna, dostępność do boiska wielofunkcyjnego i sali gimnastycznej przy każdej szkole • Działalność ośrodka biathlonowego i sportowych klubów uczniowskich – realizacja zajęć sportowych dla młodzieży szkolnej • Stale rozwijająca się oferta i infrastruktura placówek edukacyjnych, dobre wyposażenie placówek • Działalność i dostęp do obiektów użyteczności publicznej: budynki wielofunkcyjne w każdym sołectwie (ośrodek zdrowia, przedszkole, miejsce spotkań, apteka, biblioteka, placówki wsparcia dziennego), nowa siedziba biblioteki i filii biblioteki, nowa siedziba instytucji kultury, placówki wsparcia dziennego w Dzianiszu i w Kościelisku • Dobre przystosowanie części obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami • Wysoki poziom bezpieczeństwa (infrastruktura – tablice i progi zwalniające – przyczyniająca się do mniejszej liczby kolizji, funkcjonująca straż gminna, dobrze wyposażone Ochotnicze Straże Pożarne) • Wykwalifikowani pracownicy Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych • Skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych • Rosnąca liczba ludności w wyniku dodatniego przyrostu naturalnego (w odróżnieniu od sytuacji w powiecie tatrzańskim) oraz dodatniej wartości salda migracji • Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej	• Niska aktywność społeczna – mała chęć do współpracy a duże oczekiwania • Ograniczona oferta zajęć pozalekcyjnych innych niż związanych z kulturą, sztuką • Brak podmiotów, które mogłyby organizować zajęcia pozaszkolne dla dzieci i młodzieży • Brak programów profilaktycznych promocji zdrowia • Słaby dostęp do specjalistów, brakuje wymiany kadry lekarskiej • Brak osób do opieki nad osobami starszymi • Brak opieki wytchnieniowej • Mało rozwinięta oferta dla seniorów i jednocześnie mała aktywność seniorów • Brak żłobka • Brak kortów tenisowych, basenu i lodowiska • Niedostosowanie szkół do potrzeb osób z niepełnosprawnościami • Częste przypadki łamania prawa przez osoby przyjezdne poruszające się na motocyklach motocrossowych i quadach poza wytyczonymi szlakami
Szanse	Zagrożenia
• Rosnąca świadomość społeczna, rozwój społeczeństwa obywatelskiego	• Starzejące się społeczeństwo – trend ogólnopolski

• Dostępność do finansowych środków zewnętrznych (unijnych, krajowych i wojewódzkich) • Rosnąca moda na zdrowy styl życia, model życia w stylu „slow”	• Słaba skuteczność pomocy społecznej – wspieranie biernych postaw na rynku pracy • System edukacji niewspierający samorządności wśród uczniów

GOSPODARKA

Mocne strony	Słabe strony
• Duża atrakcyjność turystyczna, w tym kultura i tradycja przyciągająca turystów, szlak pasterski, rozbudowana infrastruktura narciarska biegowego i skitourowego, potencjał dla rozwoju sportów wyczynowych • Oferta turystyczna dla wszystkich grup wiekowych i różnych zainteresowań • Transgraniczne położenie, w tym połączenie szlakowe – drogowe ze Słowacją (współpraca ze Słowacją) • Bliska odległość do innych atrakcyjnych miejscowości/obiektów m.in. Chochołowskich Term • Rozwijająca się promocja i informacja turystyczna • Istniejące produkty regionalne • Rozwinięta baza noclegowa i oferta gastronomiczna • Aktywność społeczno-gospodarcza mieszkańców • Otwartość młodego pokolenia na rozwój i przedsiębiorczość • Spadek liczby bezrobotnych • Duża powierzchnia terenów na rozwój infrastruktury • Duża skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na realizację inwestycji, w tym inwestycji turystycznych	• Brak wyciągów narciarskich, rozdrobnienie własności terenów prywatnych utrudniające realizację znaczących inwestycji infrastrukturalnych • Drogie tereny inwestycyjne, wysoka wartość gruntów • Niewykorzystany potencjał Butorowego Wierchu • Infrastruktura narciarska wymagająca modernizacji • Słaby rozwój infrastruktury turystycznej (wiaty, punkty widokowe). Brak połączenia rowerowego z Orawicami • Zbyt mały kapitał inwestycyjny mieszkańców • Niski poziom wykorzystania terenów prorozwojowych • Brak „żywych” skansenów (agroturystyka) • Brak campingu • Szara strefa rynku najmu – wynajem pokoi noclegowych • Zbyt mała liczba imprez poza sezonem • Brak wykwalifikowanych pracowników w branży gastronomicznej i budowlanej • Niewykorzystany potencjał ludzki – niski poziom aktywności społecznej • Nielegalne parkingi
Szanse	Zagrożenia
• Rosnące zainteresowanie krajową turystyką wypoczynkową • Rozwój turystyki rowerowej w Małopolsce • Dostępność do finansowych środków zewnętrznych (unijnych, krajowych i wojewódzkich)	• Rosnące koszty przygotowania i realizacji inwestycji • Wysoka inflacja • Niestabilna sytuacja geopolityczna

PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

Mocne strony	Słabe strony
• Walory turystyczne i rekreacyjne gminy, atrakcyjne położenie, krajobrazy	• Brak mieszkań komunalnych i socjalnych (zasoby mieszkaniowe) • Brak bezpiecznych łączników dróg rowerowych do istniejącej infrastruktury

• Wprowadzenie przepisów chroniących krajobraz gminy – tzw. uchwała krajobrazowa oraz kodeks reklamowy • Zachowanie tradycyjnej zabudowy i układu przestrzennego • Ujednolicony system informacji wizualnej • Różnorodność i bogactwo natury – unikatowe gatunki zwierząt i roślin np. krokusy • Naturalny stan środowiska, mała ingerencja w środowisko naturalne – duża powierzchnia terenów łąkowych, leśnych i górskich • Możliwość grzybobrania i zbierania owoców • Rozwój OZE – panele, pompy ciepła • Istniejące pokłady wód geotermalnych • Duże pokrycie terenów mpzp • Czyste powietrze • Rosnąca świadomość ekologiczna wśród mieszkańców (jako wynik edukacji ekologicznej) • Potencjał rozwoju turystyki proekologicznej (szlaki piesze, trasy biegowe) • Dobra infrastruktura telekomunikacyjna • Rozwijająca się sieć gazowa	• Brak ścieżek rowerowych • Brak sprawnego systemu komunikacji publicznej, słaba regularność i duża sezonowość kursowania transportu publicznego • Transport publiczny niedostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami • Niskiej jakości nawierzchnia części dróg, większość stanowią drogi gruntowe • Nieuregulowany status mniejszych (bocznych) dróg • Nadmierna ingerencja w środowisko naturalne poprzez rozszerzanie zabudowy pod turystykę rekreacyjną • Trudność w pozyskiwaniu zgód administracyjnych w celu rozwoju infrastruktury komunalnej i turystycznej • Nieprawidłowa gospodarka odpadami • Maleje odsetek zebranych selektywnie odpadów do ogółu odpadów w gminie. • Nadsypywanie skarp potoków, zawężanie koryt rzecznych w celu powiększenia powierzchni działek • Brak skanalizowania części gminy • Brak wodociągów w dużej części gminy i brak funduszy na rozwój • Zaśmiecenie (głównie potoków i lasów) • Dominacja myślenia biznesowego nad poszanowaniem natury i postawą proekologiczną • Duża presja na zabudowę terenów otwartych (polan) (poza terenami z mpzp)
Szanse	Zagrożenia
• Dostępność do finansowych środków zewnętrznych (unijnych, krajowych i wojewódzkich) • Rosnące znaczenie odnawialnych źródeł energii • Rosnąca świadomość wśród społeczeństwa problemu zanieczyszczenia środowiska • Moda na zdrowy styl życia	• Brak możliwości rozwoju sieci transportowej przez ukształtowanie terenu • Wydłużone procedury, terminy uzyskiwania dokumentów planistycznych • Słabość przepisów prawa budowlanego i słaba egzekucja prawa

5. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia pożądane kierunki rozwoju przestrzennego gminy w danym horyzoncie czasowym. Przedstawia on zmiany, jakie powinny zaistnieć w przestrzeni, by zrealizować wyznaczone cele strategiczne oraz osiągnąć ich efekty. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oparto na zapisach Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz diagnozy społeczno-gospodarczo-przestrzennej.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy Kościelisko została przedstawiona za pomocą trzech map:

- Mapy funkcji terenu wraz z kategoryzacją drogową oraz najważniejszymi obiektami w gminie – zawiera ona podział gminy pod kątem użytkowania terenu – rodzaje zabudowy, roślinności,

tereny leśne i zadrzewione, wody powierzchniowe, uprawy trwałe, place, tereny niezabudowane oraz grunty nieużytkowane. Na mapie oznaczono obiekty oświaty, sportowe, kultury oraz zdrowotne zlokalizowane na terenie gminy. Uwzględniono również przystanki komunikacji publicznej wraz z kategoriami dróg (Rysunek 1).

- Mapy przyrodniczej – zawiera ona wszystkie rodzaje terenów chronionych występujących na obszarze gminy, korytarze ekologiczne, obszary zagrożone podtopieniem, pomniki przyrody, cieki wodne oraz miejsca osuwisk z rozróżnieniem na aktywne okresowo, aktywne ciągle i osuwiska nieaktywne (Rysunek 2).
- Model struktury funkcjonalno-przestrzennej zawierający kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy wraz z obszarami problemowymi, obszarami o potencjale rozwojowym kluczowymi inwestycjami.

Tabela 1. Planowane inwestycje w gminie Kościelisko na lata 2023-2030

Inwestycje drogowe (modernizacje i remonty)	Inwestycje oświetleniowe	Pozostałe inwestycje
Sołectwo Dzianisz: • Droga Rabanisko, • Droga Bugaj, • Remonty dróg bocznych, dojazdowych do pól rolnych Sołectwo Kościelisko: • Ul. Czajki, • Ul. Sobiczkowa , • Ul. Sobiczkowa Bór, • Ul. Wojdytówka, • Ul. Kierpcówka, • Ul. Karpielówka Dolna, • Ul. Pod Blachówką, • Ul. Sywarne, • Modernizacja drogi ul. Nędzy Kubińca, • Ul. Salamandra - etap 2 Sołectwo Witów: • Droga do Stanika, • Droga Płazówka, • Remonty dróg bocznych, dojazdowych do pól rolnych	Sołectwo Dzianisz: • Budowa oświetlenia - Śkamrawy, Pawelce Sołectwo Kościelisko: • Budowa oświetlenia przy ul. Królewskiej i ul. Wojdytówka Inwestycje gminne: • Budowa oświetlenia w oparciu o lampy solarne (miejsca gdzie utrudniona jest możliwość budowy przyłączy) • Wymiana opraw świetlnych z sodowych na ledowe na terenie całej gminy Kościelisko	Sołectwo Dzianisz: • Budowa sali gimnastycznej - Dzianisz • Budowa chodnika - Dzianisz (droga główna) • Budowa kanalizacji - sołectwo Dzianisz • Budowa remizy OSP Dzianisz Dolny Sołectwo Kościelisko: • Rozbudowa sali gimnastycznej - Kościelisko • Budowa chodnika - ul. Budzówka (Kościelisko) • Rozbudowa wodociągu w sołectwie Kościelisko • Butorowy Wierch - budowa centrum narciarsko-rekreacyjnego • Dalsza rozbudowa stadionu biathlonowego w Kirach Sołectwo Witów: • Dokończenie budowy kanalizacji Witów • Budowa wodociągu w Witowie • Roztoki - zagospodarowanie terenu nad potokiem Pozostałe inwestycje gminne: • Budowa tras rowerowych: rodzinnych, rekreacyjnych - połączenie ze Szlakiem Wokół Tatr i z

		Oravicami; terenowych, tzw. Single tracków • Budowa PSZOK • Budowa pump tracka

źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Kościelisko.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Kościelisko (**Rysunek 3**) wyróżnia następujące kierunki przekształceń obszarów:

- potencjał rolniczy,
- potencjał głównego ośrodka usługowego,
- potencjał mieszkaniowy,
- potencjał przyrodniczo-rekreacyjny,
- Tatrzański Park Narodowy.

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowe rekomendacje do zagospodarowania poszczególnych obszarów, które są zgodne z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy.

Tabela 2 Szczegółowe rekomendacje do zagospodarowania poszczególnych obszarów gminy Kościelisko

Obszar	Zasięg	Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej
Potencjał rolniczy	Północna część gminy Kościelisko (sołectwo Witów i Dzianisz)	• Prowadzenie działalności rolniczej i gospodarczej bez uciążliwości. • Wykorzystanie terenów do celów gospodarki rolnej, jako użytków zielonych (łąki i pastwiska),

		z możliwością częściowego ich zalesienia (tam gdzie jest to dopuszczalne). • Na działkach na których nie występuje zabudowa, wyklucza się sytuowanie nowej. • Dopuszcza się budowę nowych dróg dojazdowych, wraz z towarzyszącymi obiektami mostowymi oraz budowę nowych sieci i urządzeń infrastruktury technicznej. • Utrzymuje się istniejące trasy komunikacyjne, w tym drogi dojazdowe i obiekty mostowe oraz istniejące sieci i urządzenia infrastruktury technicznej, z dopuszczeniem ich modernizacji rozbudowy. • Tereny mogą być wykorzystane dla sportu, rekreacji, turystyki i wypoczynku, przy zachowaniu następujących zasad: a. ruch turystyczny pieszy i narciarski, powinien odbywać się po wyznaczonych trasach, z możliwością swobodnej penetracji terenu, b. ruch turystyczny rowerowy i konny powinien być ograniczony do wyznaczonych i odpowiednio urządzonych tras, c. dopuszcza się narciarskie trasy biegowe i zjazdowe oraz koleje i wyciągi narciarskie, wraz z instalacjami naśnieżającymi i oświetleniowymi, d. dopuszcza się urządzenie miejsc odpoczynku i miejsc widokowych, e. w powiązaniu ze stacjami kolei i wyciągów, w ich bliskim sąsiedztwie, możliwe jest sytuowanie towarzyszących obiektów i urządzeń obsługi ruchu narciarskiego i turystycznego, drobnokubaturowych obiektów o jednolitej architekturze, nawiązującej do tradycji regionalnych, f. w rejonie dolnych stacji kolei i wyciągów narciarskich, w powiązaniu z komunikacją drogową, dopuszcza się sytuowanie parkingów.
Potencjał głównego ośrodka usługowego	Centralna część gminy Kościelisko (sołectwo Kościelisko)	• Teren ukierunkowany na tworzenie nowych, atrakcyjnych i dostępnych przestrzeni publicznych . • Potrzeba wyposażenia w niezbędne urządzenia towarzyszące (komunikacja, infrastruktura techniczna) i zieleni • Lokalizacja wielobranżowego centrum usługowego, usług kultury, gastronomii i handlu. • Funkcja mieszkaniowa oraz pensjonatowa. • Usługi podstawowe oraz publiczne. • Usługi turystyczno-wypoczynkowe o wysokim standardzie architektonicznym. • Ochrona obiektów o wartościach kulturowych.
Potencjał mieszkaniowy	Północna część gminy Kościelisko (sołectwa Witów i Dzianisz)	• Rozwijanie obszaru pod kątem mieszkalnictwa, bazy noclegowej i turystycznej. • Kształtowanie zwartej tkanki urbanistycznej. • Ochrona północnej części obszaru przed podtopieniami (wprowadzanie zieleni,

		budownictwo z zachowaniem przepisów dla obszarów zagrożonych podtopieniem). • Ochrona obiektów o wartościach kulturowych. • Utrzymanie istniejącej zabudowy z możliwością jej uzupełnienia zgodnie z przeznaczeniem terenów w dokumentach planistycznych. • Korygowanie formy architektonicznej budynków dysharmonijnych w stosunku do otoczenia.
Potencjał przyrodniczo-rekreacyjny (turystyczny)	Centralna część gminy Kościelisko (sołectwa Kościelisko i Witów)	• Ochrona potencjału przyrodniczego: korytarzy ekologicznych, lasów, cieków wodnych, krajobrazów kulturowych. • Dopuszczenie użytkowania turystycznego z poszanowaniem przyrody oraz rozwój bazy turystycznej. • Ochrona przed nową zabudową z wyjątkiem obszarów przeznaczonych na ten cel w dokumentach planistycznych. • Na obszarze znajduje się duża część obszaru zdegradowanego co również wskazuje na potrzebę zagospodarowania tego obszaru z wykorzystaniem jego potencjału. • Wprowadzanie infrastruktury technicznej i drogowej jedynie w miejscach niezbędnych (istniejąca zabudowa mieszkaniowa).
Tatrzański Park Narodowy	Obszar znajduje się na południu gminy Kościelisko (sołectwa Kościelisko i Witów)	Ochrona obszaru według przepisów odrębnych – Plan Ochrony Tatrzeńskiego Parku Narodowego: • Tereny leśne 1. Zakazuje się zmiany faktycznego sposobu użytkowania gruntów leśnych i zadrzewionych. 2. W terenach leśnych i zadrzewionych zakazuje się wznoszenia zabudowy za wyjątkiem obiektów służących celom Parku i gospodarce leśnej oraz obiektów małej architektury turystycznej. Dopuszcza się prowadzenie przez obszary leśne sieci infrastruktury technicznej (wodnej, kanalizacyjnej, elektroenergetycznej, gazowej i telekomunikacyjnej) w formie podziemnej, koniecznych do obsługi terenu pod warunkiem, że nie ma możliwości ich poprowadzenia w innym terenie. • Tereny nieleśne 1. Nakazuje się utrzymanie dotychczasowej funkcji łąkowej i/lub pasterskiej na polanach reglowych. 2. Utrzymuje się istniejącą zabudowę zrealizowaną zgodnie z prawem, dopuszcza się jej przebudowę i remont bez powiększania kubatury i z zachowaniem cech architektury regionalnej. 3. Zakazuje się uprawy obcych, ekspansywnych gatunków roślin. 4. Nie wskazuje się terenów przeznaczonych do zalesień. • Wody 1. Zakazuje się przekształcania naturalnej sieci potoków oraz źródeł, torfowisk i jezior. 2. Zakazuje się wykonywania regulacji cieków (w tym: zabudowy cieków wodnych progami i tamami oraz

zaporami przeciw rumowiskowymi) oraz melioracji odwadniających jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody

3. Zakazuje się budowy zbiorników retencyjno – rekreacyjnych.

4. Zaleca się renaturalizację potoków poprzez likwidację: kamiennych żłobów i zapór przeciwrumowiskowych, małych elektrowni wodnych (po wygaśnięciu pozwoleń wodnoprawnych) oraz innej zabudowy hydrotechnicznej. (likwidacja małych elektrowni wodnych pod warunkiem możliwości doprowadzenia w mało inwazyjny sposób energii elektrycznej).

- Tereny zabudowy

1. Należy ograniczyć tereny przeznaczone pod zabudowę do już zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W pozostałych terenach zakazuje się wznoszenia nowej zabudowy.

2. W stosunku do nowej zabudowy a także przebudowywanej obowiązuje nawiązanie do tradycyjnych form architektury harmonizujących z krajobrazem. Ogranicza się wysokość do maksymalnie trzech kondygnacji naziemnych, w tym maksymalnie dwóch w dachu dla zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej i mieszkaniowo-usługowej oraz usługowej (nie licząc kondygnacji podziemnych i suterenu). Obowiązuje rzut budynku prostokątny lub złożony z prostokątów o proporcjach 1 do co najmniej 1,5. Dla obiektów o większej kubaturze obowiązuje wkomponowanie obiektu w otaczający krajobraz. Nakazuje się stosowanie dachów stromych, symetrycznych dwuspadowych, półszczytowych, z daszkiem lub wielospadowych złożonych z dachów dwuspadowych, z kalenicą równoległą do dłuższego boku budynku, o nachyleniu głównych połaci dachowych w przedziale 49-54° oraz wysuniętym poza lico ściany okapem (minimalna szerokość okapu dachu 80 cm). Dopuszcza się stosowanie otwarcia połaci dachowych w postaci „kapliczek”, „dymników” i „wolic oczek”. Zakazuje się stosowania stropodachów oraz połaci przesuniętych względem siebie w pionie czy w poziomie, a także otwierania dachów na więcej niż 50% długości kalenicy, otwierania połaci dachowych do wysokości kalenicy. Obiekty należy wznosić jako drewniane (z płazów lub szalowane deskami), murowane z ciosanego, naturalnego kamienia łamanego lub łączone. Zakazuje się stosowania otoczków oraz okładzin z tworzyw sztucznych na elewacjach. Nakazuje się ciemną kolorystykę dachów (kolor ciemnografitowy, czarny matowy). Drewniane i kamienne elementy elewacji należy zachować w kolorze naturalnym, elementy tynkowane w kolorach jasnych, stonowanych (białym lub w odcieniach: jasnego beżu i jasnej szarości). Zakazuje się stosowania jaskrawej kolorystyki, dominującej w krajobrazie. Zaleca się stosowanie tradycyjnych elementów zdobniczych: bogato zdobionych belek zwanych rysiami, pokrywanie

szczytów deskami ułożonymi pod kątem 45°(skosami) lub pionowymi deskami czy zdobienie szczytów pazdurami i podhalańską ornamentyką roślinną, a także stosowanie opasek wokół okien i drzwi, balustrad schodów, balkonów i tarasów – wyłącznie drewnianych. Zakazuje się wznoszenia obiektów tymczasowych (za wyjątkiem przeznaczonych do czasowego użytkowania w trakcie realizacji robót budowlanych). Wprowadza się ograniczenie wielkości i miejsc sytuowania reklam – dopuszcza się stosowanie reklam o powierzchni nie większej niż 0,5 m², zaleca się stosowanie tablic drewnianych lub metalowych z rytymi literami i oznaczeniami lub ażurowych liter. Dopuszcza się umieszczanie reklam tylko w terenach zabudowanych.³ Zakazuje się uprawy obcych, ekspansywnych gatunków roślin i wprowadza się obowiązek ich zwalczania

- Tereny zabudowy, na których znajdują się obiekty zabytkowe

Nakazuje się ochronę zabytkowych obiektów i zespołów, w szczególności najbardziej zagrożonych szafasów i szop pasterskich. Nakazuje się zachowanie historycznej zabudowy, sieci dróg, a także otaczającej obiekty zieleni. Wszelka działalność inwestycyjna przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Prace przy obiektach zabytkowych nie wpisanych do rejestru zabytków powinny być również prowadzone z zachowaniem cech stylistycznych oraz odpowiednich rozwiązań materiałowych (utrzymanie zasadniczych cech bryły, kompozycji i detalu architektonicznego, elewacji zewnętrznych, kształtu dachu oraz podziałów stolarki okiennej i drzwiowej - stanowiących o wartości zabytkowej obiektu). W przypadku wznoszenia nowej zabudowy lub przebudowy istniejącej w sąsiedztwie obiektów zabytkowych obowiązuje nawiązanie w skali i formie do zabudowy zabytkowej.

- Wszystkie tereny (ustalenia dotyczące infrastruktury technicznej)

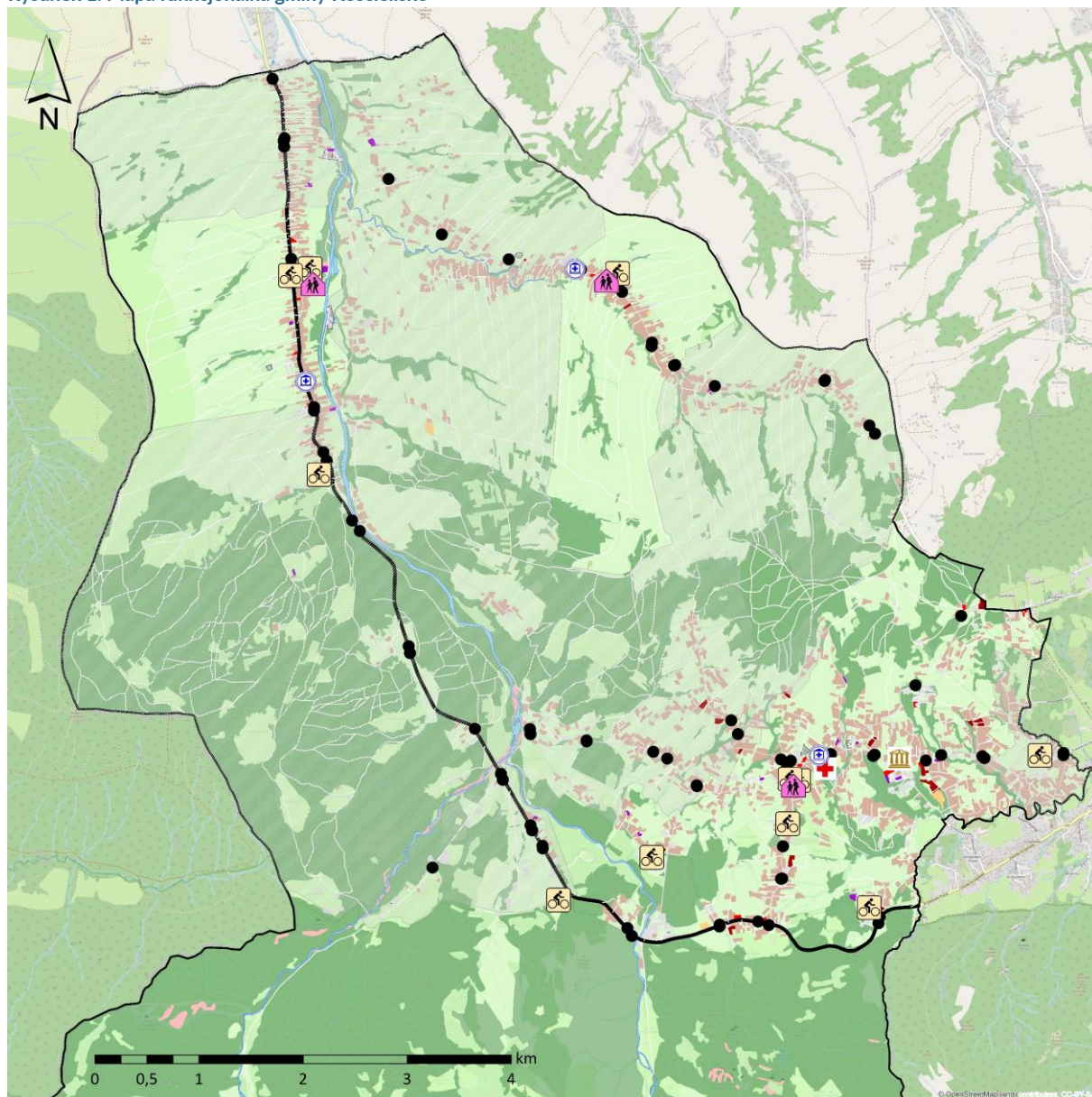
1. Obowiązuje uporządkowanie gospodarki ściekowej zabudowy położonej na terenie Parku. Należy warunkować rozwój zabudowy realizacją systemów kanalizacyjnych i budową sieci kanalizacyjnych równocześnie z sieciami wodociągowymi. W stosunku do terenów posiadających kanalizację obowiązuje wprowadzenie obowiązku podłączenia się do niej. Wymagana jest obsługa terenu przez wysokosprawne oczyszczalnie ścieków, wykorzystujące nowoczesne technologie, zapewniające mechaniczno-biologiczne oczyszczanie wraz z eliminacją substancji biogenych. Dopuszcza się możliwość wyposażenia zabudowy w indywidualne bądź grupowe oczyszczalnie ścieków. Nie należy stosować zbiorników bezodpływowych na nieczystości.

2. Obowiązuje podczyszczanie wód opadowych z terenów utwardzonych, takich jak parkingi i place postojowe oraz z terenów usług i produkcji przed wprowadzeniem ich do wód powierzchniowych lub do

		gruntu, za wyjątkiem terenów siedlisk i działek mieszkaniowych. 3. Należy sukcesywnie modernizować istniejące kotłownie i oprzeć system grzewczy o paliwa niskoemisyjne(gaz ziemny) i prąd elektryczny. Należy także wykorzystać niekonwencjonalne źródła energii, które nie powodują degradacji środowiska przyrodniczego i krajobrazu (energia słoneczna i geotermalna) oraz pompy ciepłne. Obowiązuje zakaz budowy elektrowni wiatrowych. Należy dążyć do zwiększenia termoizolacyjności budynków. 4. Dopuszcza się prowadzenie wyłącznie sieci infrastruktury technicznej (wodnej, kanalizacyjnej, elektroenergetycznej, gazowej i telekomunikacyjnej) koniecznych do obsługi terenu. Zakazuje się realizacji nowych sieci infrastruktury technicznej w wykonaniu naziemnym i napowietrznym, zaleca się również wymianę istniejących sieci na podziemne. 5. W przypadku budowy lub przebudowy urządzeń infrastruktury technicznej obowiązuje ich wpisanie w krajobraz, w przypadku już istniejących obiektów dysharmonijnych - zamaskowanie zielenią. 6. Należy ograniczyć wznoszenie nowych masztów przekaźnikowych do przypadków, w których jest wymagane poszerzenie zasięgu odbioru. Należy grupować przekaźniki różnych operatorów na tych samych masztach. 7. Zaleca się poszukiwanie alternatywnych rozwiązań w zakresie transportu mniej ingerujących w środowisko (komunikacja publiczna, parkingi zewnętrzne)

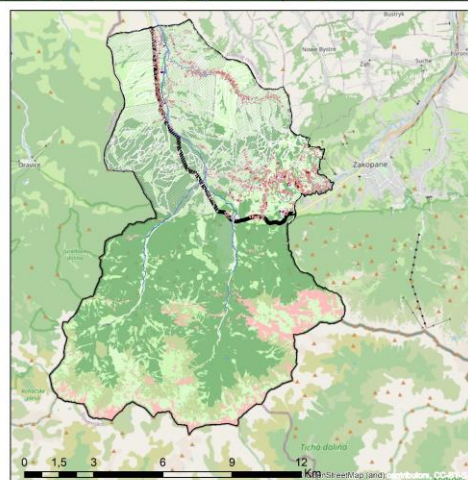
źródło: opracowanie własne.

Rysunek 1. Mapa funkcjonalna gminy Kościelisko

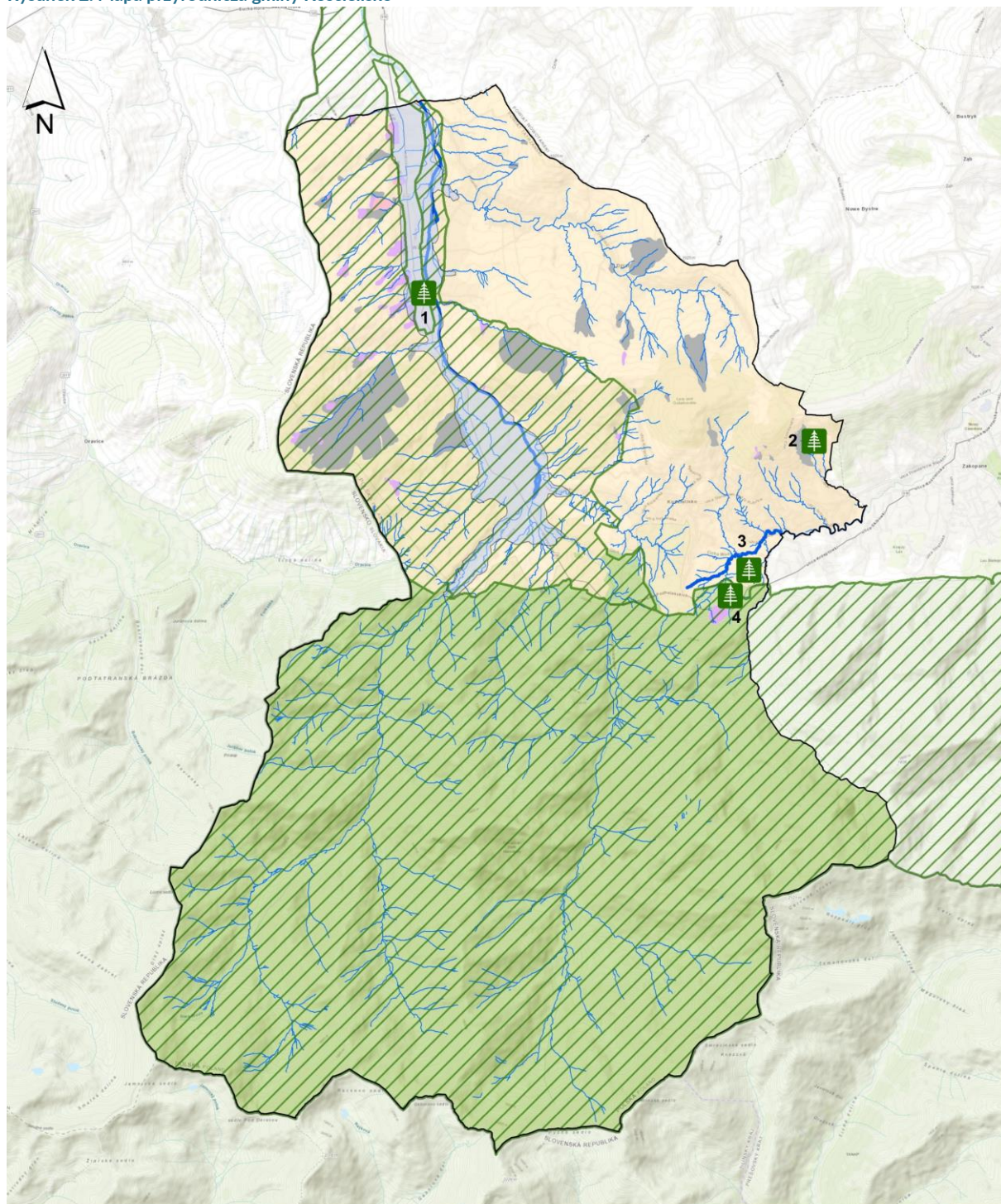
Legenda

Szkoły podstawowe	zabudowa jednorodzinna
Infrastruktura sportowa	zabudowa wielorodzinna
Ośrodek kultury	zabudowa handlowo-usługowa
Przychodnie	zabudowa przemysłowo-składowa
Apteka	pozostała zabudowa
Przystanki	roślinność trawiasta
drogi wojewódzkie	roślinność krzewiasta
drogi powiatowe	tereny leśne i zadrzewione
drogi gminne	wody powierzchniowe
drogi pozostałej kategorii	place
obszar zdegradowany	uprawa trwała
	pozostały teren niezabudowany
	grunt nieużytkowany

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT 10k.

Rysunek 2. Mapa przyrodnicza gminy Kościelisko

Legenda

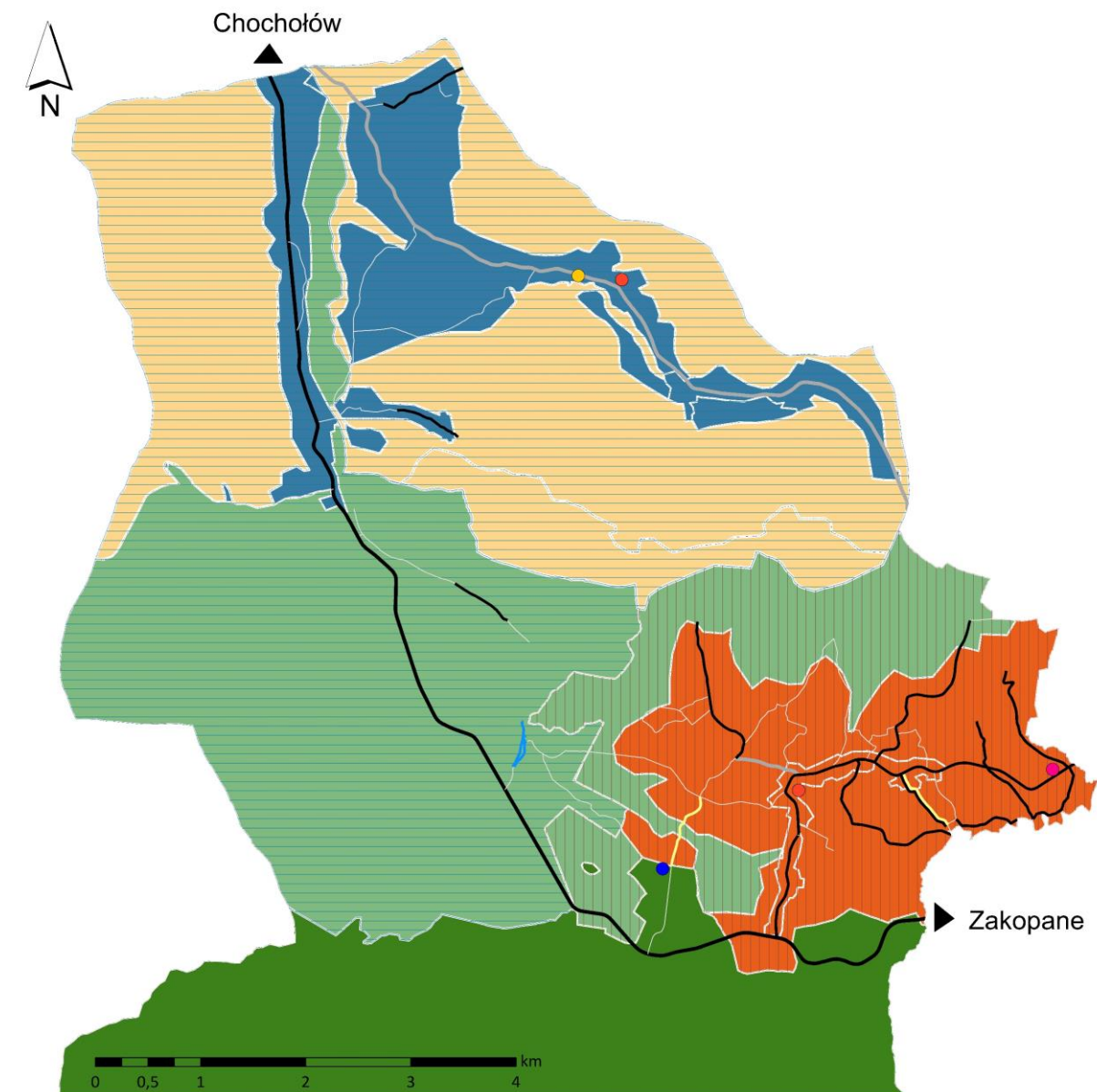
- Południowomłopolski OCK
- Tatrzański Park Narodowy
- Osuwiska aktywne okresowo
- Osuwiska aktywne ciągłe
- Osuwiska nieaktywne

- Korytarze ekologiczne
- Obszary zagrożone podtopieniem
- Rzeka
- Strumień, potok
- Granica gminy Kościelisko

- Pomniki Przyrody:
  - 1 Grupa drzew - Klon jawor
  - 2 Grupa drzew - Lipa, dąb, jesion, sosna
  - 3 Dąb szypułkowy
  - 4 Grupa drzew - Brzoza Betula

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT 10k.

Rysunek 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Kościelisko

Legenda

Planowane inwestycje

- Budowa remizy OSP Dzianisz Dolny
- Budowa/rozbudowa sali gimnastycznej
- Butorowy Wierch-budowa centrum narciarsko-rekreacyjnego
- Dalsza rozbudowa stadionu biathlonowego w Kirach
- Budowa chodnika
- Modernizacje i remonty dróg
- Budowa oświetlenia
- Modernizacja, remont i budowa oświetlenia
- Zagospodarowanie terenu nad potokiem
- Budowa kanalizacji
- Budowa wodociągu

Kierunki przekształceń

- potencjał rolniczy
- potencjał głównego ośrodka usługowego
- potencjał mieszkaniowy
- potencjał przyrodniczy rekreacyjny
- TPN

Układ drogowy

- drogi wojewódzkie
- drogi powiatowe
- drogi gminne

źródło: opracowanie własne.

6. WIZJA I MISJA PRZYSZŁOŚCI ROZWOJU GMINY KOŚCIELISKO

Wizja przedstawia obraz obszaru w perspektywie czasu. Stanowi ona docelowy wizerunek obszaru, do którego dążą interesariusze Strategii rozwoju, poprzez realizację celów i przy założeniu występowania odpowiednich warunków wewnętrznych i zewnętrznych. Wizja Gminy Kościelisko do roku 2030 została przedstawiona w sposób opisowy i skupia się na najistotniejszych elementach rozwoju gminy.

Wizja Gminy Kościelisko do roku 2030

Mieszkańcy Gminy Kościelisko tworzą zintegrowaną społeczność dumną ze swojej kultury i tradycji przekazywanych z pokolenia na pokolenie.

Oferta edukacyjna, rekreacyjna i kulturalna daje im możliwość do rozwoju na każdym etapie życia, a warunki życia mieszkańców poprawiają się dzięki rozbudowie niezbędnej infrastruktury przy jednoczesnym poszanowaniu dla wyjątkowych zasobów naturalnych.

W 2030 r. Gmina Kościelisko jest chętnie odwiedzanym miejscem przez turystów ceniących walory przyrodnicze i naturalny krajobraz oraz osoby chcące aktywnie spędzić czas korzystając z rozbudowanej infrastruktury sportowej i licznych tras rowerowo-biegowo-narciarskich.

Misja wyraża w ogólny sposób nadrzędny cel służący realizacji wizji. Jest ona określeniem roli, jaką gmina ma pełnić dla swoich mieszkańców. Wyznacza główny kierunek rozwoju oraz aspiracji i dążeń wspólnoty samorządowej.

Misja Gminy Kościelisko do roku 2030

Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców przy jednoczesnym rozwoju tradycji sportowych i usług turystycznych oraz zachowaniu dziedzictwa kulturowego i walorów środowiskowych

7. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE CELÓW WRAZ Z KIERUNKAMI DZIAŁAŃ

W poprzednim rozdziale zaprezentowane wizję rozumianą jako docelowy efekt interwencji w wyniku realizacji Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko, a także misję wyrażającą główny kierunek rozwoju gminy Kościelisko. Skuteczna realizacja wizji i misji gminy wymaga określenia celów strategicznych, które będą eliminowały lub ograniczały negatywne zjawiska występujące na obszarze gminy. Jednocześnie cele te powinny wykorzystywać potencjał wynikający z przeprowadzonej diagnozy. Cele określają pewien stan, efekt, do którego powinny dążyć wszystkie podmioty zaangażowane w realizację Strategii. W niniejszej strategii definiuje się podporządkowane wizji i misji cele strategiczne oraz odpowiadające im cele operacyjne i kierunki działań.

W Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko na lata 2023 – 2030 wyznaczonych zostało pięć celów strategicznych w trzech obszarach, które są względem siebie komplementarne i stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy zidentyfikowane podczas przygotowania diagnozy gminy Kościelisko.

Społeczeństwo

1. Wysoki poziom warunków życia mieszkańców
2. Aktywna i gotowa na wyzwania społeczność lokalna

Gospodarka

3. Wykorzystanie istniejącego potencjału dla dynamicznego rozwoju gminy

Przestrzeń i środowisko

4. Zachowanie walorów przyrodniczych i przestrzennych na obszarze gminy
5. Rozwój infrastruktury dla potrzeb mieszkańców i turystów

Do każdego z celów strategicznych określone zostały cele operacyjne. Osiąga się je poprzez realizację kierunków działań. Stanowią one przedsięwzięcia, programy i projekty oraz inne zadania, które mogą być realizowane w celu osiągnięcia zakładanych celów.

Poniżej znajduje się siatka celów prezentująca powiązanie celów strategicznych z uszczegółowiającymi je celami operacyjnymi i przypisanymi kierunkami działań.

Tabela 3 Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Wysoki poziom warunków życia mieszkańców	1.1. Utrzymanie wysokiego poziomu usług edukacyjnych	▪ Dostosowanie placówek edukacyjnych do realizacji kształcenia wszystkich uczniów, w tym uczniów z niepełnosprawnościami ▪ Poprawa jakości edukacji na wszystkich jej etapach, obejmujące rozwój kompetencji kluczowych oraz wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów ▪ Dalszy rozwój placówek edukacyjnych oraz ich wyposażenia poprzez modernizację placówek i doposażenie pracowni w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne ▪ Ciągłe rozszerzanie oferty edukacyjnej, w tym w szczególności oferty zajęć z zakresu edukacji ekologicznej oraz zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży ▪ Rozwój i doskonalenie kompetencji kadr systemu oświaty poprzez udział w szkoleniach, studiach ▪ Kreowanie współpracy z instytucjami i organizacjami zewnętrznymi ▪ Realizacja działań z zakresu rozwoju doradztwa zawodowego dla uczniów
	1.2. Poprawa dostępności do usług zdrowotnych dla mieszkańców	▪ Podejmowanie działań na rzecz poprawy jakości usług medycznych oraz dostępności lekarzy specjalistów ▪ Tworzenie korzystnych warunków pracy dla lekarzy specjalistów w celu zatrzymania ich w regionie ▪ Działania na rzecz wyposażania placówek medycznych w sprzęt diagnostyczny ▪ Podejmowanie działań edukacyjnych służących podnoszeniu świadomości zdrowotnej społeczeństwa oraz tworzenie programów profilaktyki i diagnostyki zdrowotnej ▪ Cyfryzacja i centralizacja rejestracji medycznej
	1.3. Rozwinięta oferta opiekuńcza w gminie	▪ Ciągły rozwój oraz budowa nowych placówek wsparcia dziennego na terenie gminy ▪ Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej, w tym szkół oraz przestrzeni publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ▪ Zapewnienie pomocy dla osób sprawujących opiekę nad osobami niepełnosprawnymi ▪ Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w szczególności w zakresie opieki żłobkowej i przedszkolnej

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
		▪ Zapewnienie dostosowanych do potrzeb kadr w zawodach opiekuńczych, szczególnie w zakresie opieki nad osobami starszymi ▪ Realizowanie programów zwiększających aktywność społeczną osób starszych i z niepełnosprawnościami
	1.4. Szeroka i atrakcyjna oferta czasu wolnego kierowana do mieszkańców i turystów odwiedzających gminę	▪ Rozwój oraz dalsze wspieranie tworzenia atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu ▪ Tworzenie miejsc dedykowanych spędzaniu wolnego czasu, w szczególności dla młodzieży ▪ Kreowanie współpracy między podmiotami (zarówno publicznymi jak i prywatnymi) na terenie gminy w celu usprawnienia komunikacji o aktualnych potrzebach lokalnej społeczności odnośnie spędzania czasu wolnego ▪ Stworzenie zintegrowanego systemu promocji oferty sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej w gminie
	1.5. Rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-sportowa	▪ Budowa, rozbudowa, modernizacja, dalszy rozwój i promocja infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy, w szczególności tras biegowych i rowerowych oraz sali gimnastycznej w sołectwach Dzianisz i Kościelisko ▪ Działania na rzecz rozwoju oferty sportowej i rekreacyjnej dla osób w każdym wieku ▪ Aktywne wspieranie organizacji pozarządowych zajmujących się promocją sportu ▪ Działania na rzecz rozwoju współpracy między podmiotami (zarówno publicznymi jak i prywatnymi) w celu stworzenia warunków do efektywnego zagospodarowania przestrzeni pod aktywności sportowe i rekreacyjne ▪ Stworzenie systemu informacji publicznej dedykowanego infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy
	1.6. Wysoka skuteczność funkcjonowania urzędu gminy i jednostek organizacyjnych	▪ Utrzymanie wysoko wykwalifikowanej kadry urzędniczej ▪ Działania ukierunkowane na rozwój kadr, szkolenia wewnętrzne i zewnętrzne – podnoszenie standardów świadczonych usług ▪ Podejmowanie działań mających na celu wzmocnienie współpracy transgranicznej

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
	1.7. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców i osób odwiedzających gminę	▪ Przystosowanie budynków użyteczności publicznej na terenie gminy dla osób z niepełnosprawnościami ▪ Rozwój e-usług i upowszechnienie stosowania e-usług wśród mieszkańców ▪ Utrzymanie wysokiej skuteczności pozyskiwania funduszy zewnętrznych ▪ Wzmacnianie świadomości społecznej i podejmowanie działań edukacyjnych w tematyce bezpieczeństwa, w szczególności w szkołach ▪ Rozwój infrastruktury sprzyjającej zachowywaniu bezpieczeństwa na drodze, w szczególności przejścia dla pieszych oraz kontrola prędkości ▪ Rozwój i poprawa bezpieczeństwa w internecie (cyberbezpieczeństwo) ▪ Podejmowanie działań mających na celu zapobieganie poruszania się poza wytyczonymi szlakami ▪ Rozwój systemów ochrony przeciwosuwiskowej
2. Aktywna i gotowa na wyzwania społeczność lokalna	2.1. Rozwój aktywności społecznej, integracji i wzajemnego wsparcia mieszkańców	▪ Wzmacnianie poczucia tożsamości terytorialnej, kulturowej i społecznej gminy ▪ Wspieranie aktywnej integracji mieszkańców gminy, w szczególności osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami ▪ Rozwój i promocja wolontariatu w różnych dziedzinach życia społecznego ▪ Tworzenie, rozwój i wsparcie klubów młodzieżowych oraz seniorów na terenie gminy ▪ Wspomaganie lokalnych inicjatyw i form twórczego uczestnictwa w przedsięwzięciach społecznych ▪ Wspieranie działalności organizacji społecznych w zakresie pozyskiwania przez nie zewnętrznych źródeł finansowania ich działalności
	2.2. Zachowanie warunków do kultywowania dziedzictwa kulturowego regionu	▪ Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego gminy ▪ Dbanie o lokalne tradycje oraz zachowanie, podtrzymywanie i budowa tożsamości kulturowej mieszkańców i ich poczucia przynależności. ▪ Aktywne wspieranie inicjatyw lokalnych oraz edukacji regionalnej ▪ Aktywne wspieranie organizacji pozarządowych zajmujących się dziedzictwem kulturowym regionu. ▪ Wspieranie rozwoju edukacji kulturalnej i artystycznej ▪ Organizacja wydarzeń kulturalnych oraz wspieranie realizacji projektów kulturalnych przez grupy/podmioty działające na terenie gminy

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
	2.3. Skuteczna pomoc społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców	▪ Inicjowanie działań mających na celu włączenie społeczne mieszkańców ▪ Rozwój infrastruktury przystosowanej dla osób z niepełnosprawnościami na terenie gminy, a w szczególności likwidacja barier architektonicznych ▪ Poprawa skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych, w tym systemowe rozwiązania adekwatne do potrzeb kadr pomocy i integracji społecznej ▪ Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa dla osób wymagających wsparcia oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym ▪ Wsparcie realizacji zadań związanych z rehabilitacją zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami ▪ Prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przestępczości i uzależnieniom
	2.4. Zwiększenie społecznej świadomości mieszkańców i budowanie postaw obywatelskich	▪ Tworzenie grup aktywności lokalnej ▪ Edukacja i wspieranie liderów poszczególnych grup społecznych ▪ Aktywne wspieranie rozwoju współpracy pomiędzy organizacjami społecznymi ▪ Realizowanie projektów skierowanych do młodzieży, nastawionych na promowanie postaw prospołecznych i przedsiębiorczych ▪ Współpraca NGO z placówkami edukacyjnymi w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć ▪ Wsparcie działań mających na celu ograniczenie barier w uczestnictwie w życiu społecznym osób starszych ▪ Włączenie różnych grup społecznych w proces opiniowania i inicjowania działań na terenie gminy i promocja działań związanych z partycypacją społeczną
3. Wykorzystanie istniejącego potencjału do dynamicznego rozwoju gminy	3.1. Wsparcie przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców	▪ Podejmowanie działań promujących rozwój przedsiębiorczości w regionie, w tym budowanie postaw przedsiębiorczych ▪ Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy ▪ Organizacja i promowanie szkoleń oraz innych form podnoszenia kwalifikacji zawodowych dla osób dorosłych ▪ Wsparcie działań mających na celu reintegrację kobiet na rynku pracy ▪ Podejmowanie działań wspierających aktywizację społeczno-zawodową adresowanych do pracodawców

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
		▪ Doskonalenie systemu kształcenia zawodowego odpowiadającego na wyzwania współczesnej gospodarki, w tym rozwój nowych profili nauczania ▪ Podejmowanie działań mających na celu wzmocnienie współpracy transgranicznej
	3.2. Wspieranie rozwoju lokalnej oferty turystycznej oraz usług i produktów lokalnych	▪ Ciągły rozwój, wzmocnienie i promocja lokalnej kultury, tradycji, folkloru, produktów lokalnych, walorów przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego gminy oraz wydarzeń kulturalnych ▪ Aktywne wspieranie ekologicznej produkcji lokalnej ▪ Wspieranie aktywności lokalnych twórców, artystów i animatorów kultury ▪ Dążenie do wzrostu dostępności produktów lokalnych w sklepach ▪ Wykorzystanie potencjału gminy do rozwoju sportów ekstremalnych, w szczególności narciarstwa
	3.3. Kooperacja na rzecz rozwoju usług lokalnych	▪ Aktywne inicjowanie działań rozwojowych ▪ Koncentrowanie wsparcia na produktach i usługach najbardziej perspektywicznych dla gminy ▪ Wspieranie działań na rzecz rozwijania lokalnych specjalizacji gospodarczych ▪ Przeprowadzenie kwerendy w celu identyfikacji i inwentaryzacji lokalnych produktów, a następnie stworzenia bazy danych dostępnej dla producentów i nabywców ▪ Działania na rzecz rozwoju współpracy między podmiotami (zarówno publicznymi jak i prywatnymi) w celu stworzenia warunków do efektywnego rozwoju usług lokalnych
	3.4. Skuteczna promocja i informacja w gminie	▪ Rozwój marki gminy Kościelisko poprzez prowadzenie działań w kierunku ewaluacji, aktualizacji, monitorowania Strategii budowania i promocji marki turystycznej gminy Kościelisko ▪ Aktywne wspieranie rozwoju promocji i informacji turystycznej ▪ Stworzenie zintegrowanego systemu promocji, informacji i zarządzania w turystyce, w szczególności poprzez wprowadzenie nowych funkcji, innowacji i podnoszenie jakości ▪ Działania mające na celu wzmocnienie współpracy transgranicznej, w tym w zakresie promocji usług turystycznych, sportowych i rekreacyjnych

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
	3.5. Zwiększenie aktywności inwestycyjnej na obszarze gminy	▪ Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia poziomu inwestycji w gminie, w szczególności poprzez wspieranie tworzenia lub rozbudowy infrastruktury technicznej na terenach przeznaczonych na prowadzenie działalności gospodarczej ▪ Wykorzystanie dostępności powierzchni terenów na rozwój infrastruktury turystycznej z poszanowaniem walorów przyrodniczych gminy ▪ Prowadzenie spójnej polityki wyznaczania terenów inwestycyjnych ▪ Zapewnienie wysokiego poziomu obsługi inwestorów i dobrego dostępu do informacji ▪ Współpraca z podmiotami (m.in. z instytucjami otoczenia biznesu, start-upami) w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości i innowacji
4. Zachowanie walorów przyrodniczych i przestrzennych na obszarze gminy	4.1 Ochrona różnorodności przyrodniczej i walorów środowiskowych w gminie	▪ Ochrona i promocja walorów przyrodniczych i środowiskowych na terenie gminy ▪ Ochrona bioróżnorodności poprzez kształtowanie systemu przyrodniczego, w szczególności poprzez czynną ochronę ekosystemów, siedlisk i gatunków roślin, zwierząt i grzybów ▪ Wspieranie ochrony obszarów cennych przyrodniczo (w tym prawnie chronionych) i przeciwdziałanie ich defragmentacji ▪ Kształtowanie zrównoważonej polityki rozwoju przestrzennego na obszarach węzłowych i w korytarzach ekologicznych ▪ Opracowanie i wdrożenie polityki ekologicznej gminy ▪ Działania mające na celu budowanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców
	4.2. Wspieranie wykorzystania OZE i likwidacji źródeł niskiej emisji	▪ Intensyfikacja działań mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń na terenie gminy ▪ Wspieranie i promocja proekologicznych rozwiązań, w tym zwiększających wykorzystanie odnawialnych źródeł energii ▪ Aktywny rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy, w szczególności paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła oraz geotermii ▪ Poprawa efektywności energetycznej sektora publicznego oraz mieszkalnictwa

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
		▪ Upowszechnienie i edukacja w dziedzinie przechodzenia na pozyskiwanie energii z czystych ekologicznie źródeł oraz dążenie do dalszego wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców
	4.3. Zachowanie walorów krajobrazowych i utrzymanie ładu przestrzennego w gminie	▪ Realizacja działań zmierzających do poprawy estetyki i funkcjonalności przestrzeni ▪ Stosowanie się do ustaleń uchwały krajobrazowej i kodeksu reklamowego ▪ Wprowadzenie jednolitych dla całej gminy zasad i stylów wykonania szyldów i kierunkowskazów ▪ Podejmowanie działań dotyczących kształtowania świadomości społecznej w zakresie ładu przestrzennego i ochrony krajobrazu ▪ Dążenie do zachowania możliwie największej powierzchni terenów naturalnych – łąk, lasów i obszarów górskich ▪ Ochrona tradycyjnej zabudowy i układów przestrzennych ▪ Przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy ▪ Dążenie do aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
	4.4. Skuteczny system gospodarowania odpadami	▪ Podejmowanie działań na rzecz stworzenia skutecznego systemu gospodarowania odpadami na terenie gminy ▪ Stworzenie na terenie gminy Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych ▪ Upowszechnianie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym ▪ Zapobieganie zaśmiecaniu, w szczególności lasów i potoków górskich ▪ Prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie segregacji odpadów
5. Rozwój infrastruktury dla potrzeb mieszkańców i turystów	5.1. Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej	▪ Stałe wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej i służącej prowadzeniu działalności turystycznej, ze szczególnym zwróceniem uwagi na podejście proekologiczne ▪ Rozwój zrównoważonej turystyki regionalnej ▪ Budowa, rozbudowa i modernizacja ośrodka biathlonowego, tras narciarskich, biegowych, ski-tourowych oraz rowerowych
	5.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury transportowej gminy	▪ Poprawa stanu i jakości nawierzchni dróg na terenie gminy ▪ Podejmowanie działań na rzecz włączenia komunikacyjnego gminy, w tym poprawy dostępności drogowej do obszarów o największym potencjale rozwoju turystyki, ze zwróceniem szczególnej uwagi na

Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
		zachowanie lokalnych i regionalnych zasobów, zabytków przyrodniczych i kulturowych oraz folkloru ▪ Stworzenie i rozwój sprawnego systemu komunikacji publicznej, w szczególności podejmowanie działań na rzecz stworzenia warunków do rozwoju transportu niskoemisyjnego w gminie ▪ Dostosowanie transportu publicznego do osób z niepełnosprawnościami ▪ Podejmowanie działań promujących korzystanie z transportu zbiorowego ▪ Rozwój bezpiecznej infrastruktury rowerowej na terenie gminy ▪ Podejmowanie działań z zakresu rozwoju transportu transgranicznego (Polska-Słowacja)
	5.3. Rozwój infrastruktury technicznej w gminie	▪ Podejmowanie działań na rzecz zwodociągowania, skanalizowania i zgazyfikowania gminy ▪ Monitorowanie informacji o stanie sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej na terenie gminy ▪ Rozwój sieci monitoringu zanieczyszczeń środowiska naturalnego

8. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII ROZWOJU GMINY KOŚCIELISKO

8.1. SYSTEM ZARZĄDZANIA WRAZ Z WYTYCZNYMI DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Realizacja założeń strategii na jak najwyższym poziomie będzie możliwa jeśli w ten proces zostaną zaangażowane i będą współpracowały ze sobą różne podmioty obecne w gminie. Niemniej jednak należy pamiętać, że ostateczne zdanie, o tym, w jaki sposób strategia będzie realizowana, zależy od władz. Ważne jest, aby władza ta pamiętała o komunikacji z innymi podmiotami i w ostatecznych decyzjach uwzględniała ich opinie.

Strukturę systemu zarządzania realizacją Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko na lata 2023-2030 tworzą:

- władze samorządowe – Wójt Gminy oraz Rada Gminy,
- komórki organizacyjne Urzędu Gminy i jednostki organizacyjne – realizujące poszczególne kierunki interwencji i monitorujące ich wdrożenie,
- zespół odpowiedzialny za przygotowanie raportu z monitoringu i ewaluacji.

Ważne jest także włączanie w proces realizacji Strategii partnerów społecznych z sektora pozarządowego i ze sfery gospodarczej. Celem takiej współpracy powinno być:

- zbieranie opinii i wniosków ekspertów niezbędnych przy podejmowaniu decyzji przez władze gminy,
- zwiększenie udziału społeczności w działaniach na rzecz realizacji celów Strategii,
- zwiększenie poziomu zaufania mieszkańców i innych aktorów działających na terenie gminy Kościelisko do decyzji podejmowanych przez władze gminy.

Współpraca ta może przybierać różne formy w zależności od charakteru działania, którego może dotyczyć. Może to być:

- utworzenie stałego ciała doradczego przy Wójcie np. rady ds. pożytku publicznego składającej się z przedstawicieli organizacji pozarządowych, rady gospodarczej skupiającej przedsiębiorców,
- organizacja spotkań konsultacyjnych, warsztatów,
- prowadzenie badań, analiz.

Strategia jest dokumentem kierunkowym dla całej gminy i obejmuje różne obszary jej funkcjonowania. W związku z tym do jej wdrożenia konieczne jest przygotowanie bądź zaktualizowanie dokumentów branżowych regulujących podejmowane działania w poszczególnych obszarach tematycznych.

Poniższa tabela zawiera przegląd dokumentów wykonawczych do Strategii w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych (w tych przypadkach gdzie było to zasadne).

Tabela 4. Wytyczne do dokumentów wykonawczych

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Dokumenty
1. Wysoki poziom warunków życia mieszkańców	1.1. Utrzymanie wysokiego poziomu usług edukacyjnych	Konieczna aktualizacja Strategii Rozwoju Edukacji w Gminie Kościelisko
	1.2. Poprawa dostępności do usług zdrowotnych dla mieszkańców gminy Kościelisko	Konieczne opracowanie programu profilaktyki zdrowotnej
	1.3. Rozwinięta oferta opiekuńcza w gminie Kościelisko	Gmina posiada aktualną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kościelisko na lata 2022-2032
	1.4. Szeroka i atrakcyjna oferta czasu wolnego kierowana do mieszkańców i turystów odwiedzających gminę	Konieczna aktualizacja Strategii budowania i promocji marki turystycznej gminy Kościelisko i uwzględnienia w niej kwestii związanych ze sportem i rekreacją oraz ofertą spędzania czasu wolnego
	1.5. Rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-sportowa	

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Dokumenty
	1.6. Wysoka skuteczność funkcjonowania urzędu gminy Kościelisko i jednostek organizacyjnych	Konieczne opracowanie polityki szkoleniowej dla pracowników Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych
2. Aktywna i gotowa na wyzwania społeczność lokalna	2.1. Rozwój aktywności społecznej, integracji i wzajemnego wsparcia mieszkańców	Gmina posiada aktualny Roczny Program Współpracy Samorządu Gminy Kościelisko z Organizacjami Pozarządowymi i Podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie - na Rok 2023
	2.2. Zachowanie warunków do kultywowania dziedzictwa kulturowego regionu	Konieczne opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami
	2.3. Skuteczna pomoc społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców	Gmina posiada aktualną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Kościelisko na lata 2022-2032
	2.4. Zwiększenie społecznej świadomości mieszkańców i budowanie postaw obywatelskich	Gmina posiada aktualny Roczny Program Współpracy Samorządu Gminy Kościelisko z Organizacjami Pozarządowymi i Podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie - na Rok 2023
3. Wykorzystanie istniejącego potencjału do dynamicznego rozwoju gminy	3.1. Wsparcie przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców	Konieczna realizacji programów aktywizacji zawodowej Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji
	3.2. Wspieranie rozwoju lokalnej oferty turystycznej oraz usług i produktów lokalnych	Konieczna aktualizacja Strategii budowania i promocji marki turystycznej gminy Kościelisko i uwzględnienia w niej kwestii związanych ze sportem i rekreacją oraz ofertą spędzania czasu wolnego
	3.3. Kooperacja na rzecz rozwoju usług lokalnych	
	3.4. Skuteczna promocja i informacja w gminie Kościelisko	
	3.5. Zwiększenie aktywności inwestycyjnej na obszarze gminy Kościelisko	Konieczne opracowanie planu promocji gospodarczej
4. Zachowanie walorów przyrodniczych i przestrzennych na obszarze gminy	4.1. Ochrona różnorodności przyrodniczej i walorów środowiskowych w gminie Kościelisko	Konieczna aktualizacja programu ochrony środowiska
	4.2. Wspieranie wykorzystania OZE i likwidacji źródeł niskiej emisji	Konieczne opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej
	4.3. Zachowanie walorów krajobrazowych i utrzymanie ładu przestrzennego w gminie Kościelisko	Konieczna aktualizacja programu ochrony środowiska Gmina posiada aktualne SUIKZ Gmina posiada „Kodeks reklamowy”
	4.4. Skuteczny system gospodarowania odpadami	
5. Rozwój infrastruktury dla potrzeb mieszkańców i turystów	5.1. Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej	Konieczna aktualizacja Strategii budowania i promocji marki turystycznej gminy Kościelisko i uwzględnienia w niej kwestii związanych ze sportem i

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Dokumenty
		rekreacją oraz ofertą spędzania czasu wolnego
	5.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury transportowej gminy Kościelisko	Konieczne opracowanie planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego
	5.3. Rozwój infrastruktury technicznej w gminie Kościelisko	Gmina posiada aktualny Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych

źródło: opracowanie własne.

8.2. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Tabela 5 przedstawia opracowane cele strategiczne oraz przypisane im cele operacyjne. Aby móc zrealizować określone zadania inwestycyjne, ważne jest pozyskiwanie na ich realizację środków finansowych. Przy poszczególnych celach wpisano potencjalne możliwe źródła finansowania ze środków zewnętrznych. Jednocześnie należy zauważyć, że w wielu przypadkach dokumentacja dot. programów jest na dużym poziomie ogólności i dopiero regulaminy poszczególnych konkursów/zadań wskażą, czy rzeczywiście będzie istniała możliwość skorzystania z tych środków. Wśród potencjalnych źródeł finansowych są:

- Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 (projekt) (w skrócie: PO FM 2021-2027),
- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (projekt) (w skrócie: FEnIKS 2021-2027),
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności 2021-2027 (projekt) (w skrócie: KPO 2021-2027),
- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 (projekt) (w skrócie: PS WPR 2023-2027),
- Polski Ład²,
- Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie skutków zagrożeń środowiska, Programy szczegółowe: Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach; Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach – finansowanie retencji na wsi) – program Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (w skrócie: NFOŚiGW),
- Zeroemisyjny system energetyczny, Program: Agroenergia – program Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (w skrócie: NFOŚiGW),
- Dobra jakość powietrza, Programy: Czyste Powietrze; Budownictwo energooszczędne; SOWA – oświetlenie zewnętrzne – programy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (w skrócie: NFOŚiGW),
- Program Dostępność Plus – program Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (w skrócie: MFiPR),
- Program ERASMUS 2021-2027,
- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg,
- Fundusz Pracy,
- Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej z Programu „Sportowa Polska”.

Pod uwagę brano te Priorytety Inwestycyjne, w ramach których możliwe jest dofinansowanie działań podejmowanych przez samorządy terytorialne, ich związki oraz instytucje zależne/podległe samorządom terytorialnym. Jako źródła finansowania wskazana jest nazwa programu zgodnie z powyższymi skrótami.

² Ze względu na to, iż program Polski Ład w swoich obszarach działań nawiązuje do licznych programów społecznych tworzonych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (m.in. Senior+, Maluch+) omawianie niniejszych programów spowodowałoby powielenie informacji.

Tabela 5. Cele strategiczne i operacyjne wraz z potencjalnymi źródłami finansowania

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Dokumenty
1. Wysoki poziom warunków życia mieszkańców	1.1. Utrzymanie wysokiego poziomu usług edukacyjnych	▪ Priorytet 5. PO FM 2021-2027 ▪ Przyjazna szkoła i kultura na nowy wiek, Program: Edukacyjne Pracownie Przyszłości, Polski Ład
	1.2. Poprawa dostępności do usług zdrowotnych dla mieszkańców gminy Kościelisko	▪ Komponent D, KPO 2021-2027 ▪ Plan na zdrowie, Program: Rozwój nowoczesnych technologii w służbie zdrowia, Polski Ład ▪ Dekada rozwoju, Polski Ład ▪ Obszar IV, Dostępność Plus, MFiPR
	1.3. Rozwinięta oferta opiekuńcza w gminie Kościelisko	▪ Priorytet 5. PO FM 2021-2027 ▪ Priorytet 6. PO FM 2021-2027 ▪ Obszar VI, Dostępność Plus, MFiPR ▪ Priorytet VI, FEInKS 2021-2027 ▪ Plan na zdrowie, Program: Realne wsparcie osób z niepełnosprawnościami, Polski Ład ▪ Dekada rozwoju, Polski Ład ▪ Obszar I, Dostępność Plus, MFiPR
	1.4. Szeroka i atrakcyjna oferta czasu wolnego kierowana do mieszkańców i turystów odwiedzających gminę	▪ Priorytet 5. PO FM 2021-2027
	1.5. Rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-sportowa	▪ Dekada rozwoju, Zadanie: dostępne usługi społeczne, Polski Ład ▪ Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
	1.6. Wysoka skuteczność funkcjonowania urzędu gminy Kościelisko i jednostek organizacyjnych	▪ Komponent C, KPO 2021-2027 ▪ Komponent D, KPO 2021-2027 ▪ Dekada rozwoju, Polski Ład ▪ Cyber Poland 2025, Program: Lokalne centra rozwoju kompetencji cyfrowych, Polski Ład ▪ Cyber Poland 2025, Program: Cyfrowa gmina, Polski Ład ▪ Cyber Poland 2025, Program: Walka z cyberprzestępczością, Polski Ład ▪ Obszar V, Dostępność Plus, MFiPR ▪ Obszar VI, Dostępność Plus, MFiPR

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Dokumenty	
2. Aktywna i gotowa na wyzwania społeczność lokalna	2.1. Rozwój aktywności społecznej, integracji i wzajemnego wsparcia mieszkańców	▪ Priorytet 5. PO FM 2021-2027	
	2.2. Zachowanie warunków do kultywowania dziedzictwa kulturowego regionu	▪ Priorytet 5. PO FM 2021-2027 ▪ Priorytet 8. PO FM 2021-2027	
	2.3. Skuteczna pomoc społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców	▪ Priorytet 5. PO FM 2021-2027 ▪ Priorytet 6. PO FM 2021-2027	
	2.4. Zwiększenie społecznej świadomości mieszkańców i budowanie postaw obywatelskich	▪ Priorytet 5. PO FM 2021-2027	
3. Wykorzystanie istniejącego potencjału do dynamicznego rozwoju gminy	3.1. Wsparcie przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców	▪ Priorytet 6. PO FM 2021-2027	
	3.2. Wspieranie rozwoju lokalnej oferty turystycznej oraz usług i produktów lokalnych	▪ Polska – nasza ziemia, Program: Uwolnienie rolniczego handlu detalicznego (RHD), Polski Ład ▪ Polska – nasza ziemia, Program: Elastyczny PROW dla małych i średnich gospodarstw, Polski Ład ▪ Polska – nasza ziemia, Program: Wsparcie lokalnych producentów w eksporcie, Polski Ład ▪ Polska – nasza ziemia, Program: Rozwój sieci manufaktur spożywczych, Polski Ład ▪ Polska – nasza ziemia, Program: Paszportyzacja polskiej żywności, Polski Ład ▪ Obszar VII, Dostępność Plus, MFiPR ▪ PS WPR 2023-2027 ▪ Uczciwa praca – godna płaca, Program: Wzmocnienie szans rozwojowych mniejszych miejscowości, Polski Ład ▪ Polska – nasza ziemia, Program: Fundusz Wzajemnego Gwarantowania Dochodów dla rolników, Polski Ład	
	3.3. Kooperacja na rzecz rozwoju usług lokalnych		
	3.4. Skuteczna promocja i informacja w gminie Kościelisko		▪ Priorytet 8. PO FM 2021-2027
	3.5. Zwiększenie aktywności inwestycyjnej na obszarze gminy Kościelisko		▪ Komponent A, KPO 2021-2027
4. Zachowanie walorów przyrodniczych	4.1. Ochrona różnorodności przyrodniczej i walorów środowiskowych w gminie Kościelisko		▪ Priorytet II, FEnlKS 2021-2027 ▪ Dekada rozwoju, Polski Ład

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Dokumenty
i przestrzennych na obszarze gminy		▪ Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie skutków zagrożeń środowiska, NFOŚiGW
	4.2. Wspieranie wykorzystania OZE i likwidacji źródeł niskiej emisji	▪ Priorytet 2. PO FM 2021-2027 ▪ Komponent B, KPO 2021-2027 ▪ Priorytet II, FEnIKS 2021-2027 ▪ Dekada rozwoju, Polski Ład ▪ Czysta energia, czyste powietrze, Program: Energia słoneczna na każdą kieszeń, Polski Ład ▪ Program Czyste Powietrze, NFOŚiGW ▪ Program SOWA – oświetlenie zewnętrzne, NFOŚiGW
	4.3. Zachowanie walorów krajobrazowych i utrzymanie ład przestrzennego w gminie Kościelisko	▪ Priorytet 8. PO FM 2021-2027
	4.4. Skuteczny system gospodarowania odpadami	▪ Priorytet 2. PO FM 2021-2027
5. Rozwój infrastruktury dla potrzeb mieszkańców i turystów	5.1. Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej	▪ Priorytet 8. PO FM 2021-2027
	5.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury transportowej gminy Kościelisko	▪ Priorytet 4. PO FM 2021-2027 ▪ Dekada rozwoju, Polski Ład
	5.3. Rozwój infrastruktury technicznej w gminie Kościelisko	▪ Komponent E, KPO 2021-2027 ▪ Dekada rozwoju, Polski Ład ▪ Obszar II, Dostępność Plus, MFiPR ▪ Priorytet III, FEnIKS 2021-2027 ▪ Priorytet IV, FEnIKS 2021-2027 ▪ Priorytet V, FEnIKS 2021-2027 ▪ Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg ▪ Komponent B, KPO 2021-2027 ▪ Dekada rozwoju, Polski Ład

źródło: opracowanie własne.

8.3. SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI REALIZACJI STRATEGII

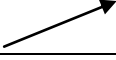
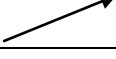

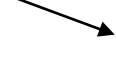
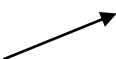

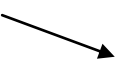
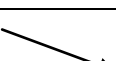
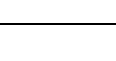
Monitoring jest jednym z kluczowych elementów procesu wdrażania strategii. Jest to proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanego dokumentu, szczególnie w aspekcie finansowym i rzeczowym i jest on niezbędny dla osiągnięcia założonych celów. Monitoring ma na celu określenie, czy dany program jest wdrażany zgodnie z planem, a ewaluacja określa jego efekty oraz zasadność.

Sprawozdawczość prowadzona na potrzeby monitoringu, ewaluacji i ewentualnej aktualizacji Strategii realizowana będzie, co do zasady, w okresach rocznych. Raport powinien uwzględniać podsumowanie działalności władz samorządowych w roku poprzednim, w szczególności realizacji polityk, programów i strategii.

Jednocześnie, aby umożliwić porównanie realizacji celów w poszczególnych latach zakłada się monitorowanie wskaźników wyznaczonych dla poszczególnych celów operacyjnych.

Tabela 6 Wskaźniki monitoringu dla poszczególnych celów operacyjnych

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik monitoringu	Kierunek zmiany do roku 2030	Źródło danych
1. Wysoki poziom warunków życia mieszkańców	1.1. Utrzymanie wysokiego poziomu usług edukacyjnych	Wyniki egzaminu ośmioklasisty		Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
		Współczynnik skolaryzacji		Bank Danych Lokalnych GUS
		Udział wydatków w dziale Oświata i wychowanie w wydatkach ogółem		Bank Danych Lokalnych GUS
	1.2. Poprawa dostępności do usług zdrowotnych dla mieszkańców gminy Kościelisko	Udział wydatków w dziale Ochrona zdrowia w wydatkach ogółem		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba przychodni na 10 tys. ludności		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba praktyk lekarskich		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba ludności na aptekę ogólnodostępną		Bank Danych Lokalnych GUS
	1.3. Rozwinięta oferta opiekuńcza w gminie Kościelisko	Liczba żłobków i miejsc żłobkowych		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno przedszkole		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba zrealizowanych programów mających na celu zwiększenie aktywności społecznej osób starszych i z niepełnosprawnościami		Ośrodek Pomocy Społecznej
		Liczba miejsc w całodobowych i dziennych placówkach wsparcia		Ośrodek Pomocy Społecznej
	1.4. Szeroka i atrakcyjna oferta czasu wolnego kierowana do mieszkańców i turystów odwiedzających gminę	Liczba uczestników imprez		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba imprez		Bank Danych Lokalnych GUS

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik monitoringu	Kierunek zmiany do roku 2030	Źródło danych
	1.5. Rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-sportowa	Liczba ogólnodostępnych obiektów infrastruktury sportowej		Bank Danych Lokalnych GUS
		Długość tras biegowych		Urząd Gminy Kościelisko
		Kluby sportowe na 10 tys. ludności		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba ćwiczących ogółem		Bank Danych Lokalnych GUS
	1.6. Wysoka skuteczność funkcjonowania urzędu gminy Kościelisko i jednostek organizacyjnych	Liczba e-usług dostępnych w urzędzie gminy Kościelisko		Urząd Gminy Kościelisko
		Udział skarg zasadnych w liczbie skarg ogółem (%)		Urząd Gminy Kościelisko
		Wielkość pozyskanych środków zewnętrznych na 1 mieszkańca		Bank Danych Lokalnych GUS
		Wielkość środków przeznaczonych na inwestycje w doskonalenie kompetencji zawodowych pracowników		Urząd Gminy Kościelisko
	1.7. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców i osób odwiedzających gminę Kościelisko	Liczba przestępstw stwierdzonych w gminie Kościelisko		Komenda Powiatowa Policji w Zakopanem
		Liczba wykroczeń stwierdzonych w gminie Kościelisko		Komenda Powiatowa Policji w Zakopanem
		Liczba działań edukacyjnych i informacyjnych związanych z podniesieniem poziomu bezpieczeństwa		Urząd Gminy Kościelisko

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik monitoringu	Kierunek zmiany do roku 2030	Źródło danych
2. Aktywna i gotowa na wyzwania społeczność lokalna	2.1. Rozwój aktywności społecznej, integracji i wzajemnego wsparcia mieszkańców	Liczba fundacji, stowarzyszeń zwykłych i organizacji społecznych w gminie na 10 tys. mieszkańców		Bank Danych Lokalnych GUS
		Wysokość środków budżetowych na realizację zadań publicznych zleczanych organizacjom		Urząd Gminy Kościelisko
		Liczba klubów młodzieżowych oraz klubów seniorów na terenie gminy		Urząd Gminy Kościelisko
	2.2. Zachowanie warunków do kultywowania dziedzictwa kulturowego regionu	Udział wydatków w dziale Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w budżecie gminy		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba centrów, domów i ośrodków kultury		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba zwiedzających muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba uczestników imprez ogółem		Bank Danych Lokalnych GUS
	2.3. Skuteczna pomoc społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców	Liczba zadań przystosowujących gminne obiekty użyteczności publicznej do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami		Urząd Gminy Kościelisko
		Liczba rodzin wnioskujących o przyznanie świadczeń z pomocy społecznej		Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościelisku
		Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności		Bank Danych Lokalnych GUS
	2.4. Zwiększenie społecznej świadomości mieszkańców	Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmiku wojewódzkiego		Bank Danych Lokalnych GUS

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik monitoringu	Kierunek zmiany do roku 2030	Źródło danych
	i budowanie postaw obywatelskich	Frekwencja wyborcza w wyborach na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast	↗	Państwowa Komisja Wyborcza
		Frekwencja wyborcza w wyborach prezydenckich	↗	Państwowa Komisja Wyborcza
		Mieszkańcy uczestniczący w zebraniach wiejskich	↗	Urząd Gminy Kościelisko
		Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych przez komórki i jednostki organizacyjne Urzędu Gminy w mieszkańcami gminy	↗	Urząd Gminy Kościelisko
3. Wykorzystanie istniejącego potencjału do dynamicznego rozwoju gminy	3.1. Wsparcie przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców	Liczba pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	↗	Bank Danych Lokalnych GUS
		Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON	↗	Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy	↗	Bank Danych Lokalnych GUS
		Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	↘	Bank Danych Lokalnych GUS
		Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych ogółem (%)	↘	Bank Danych Lokalnych GUS
	3.2. Wspieranie rozwoju lokalnej oferty turystycznej oraz usług i produktów lokalnych	Udział wydatków w dziale Turystyka w budżecie gminy	↗	Bank Danych Lokalnych GUS
		Kwota uzyskana z opłaty miejscowej	↗	Urząd Gminy Kościelisko

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik monitoringu	Kierunek zmiany do roku 2030	Źródło danych
		Liczba placówek gastronomicznych w turystycznych obiektach noclegowych		Bank Danych Lokalnych GUS
	3.3. Kooperacja na rzecz rozwoju usług lokalnych	Liczba programów i projektów partnerskich zrealizowanych między partnerami z terenu gminy Kościelisko		Urząd Gminy Kościelisko
	3.4. Skuteczna promocja i informacja w gminie Kościelisko	Nakład opracowanych wydawnictw dedykowanych turystom promujących gminę Kościelisko		Urząd Gminy Kościelisko
		Liczba zrealizowanych programów i projektów z zakresu promocji oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej		Urząd Gminy Kościelisko
		Wydatki poniesione na działania promocyjne gminy		Urząd Gminy Kościelisko
	3.5. Zwiększenie aktywności inwestycyjnej na obszarze gminy Kościelisko	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba działań podjętych na rzecz promocji terenów inwestycyjnych		Urząd Gminy Kościelisko
		Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy		Bank Danych Lokalnych GUS
		Liczba nowo powstałych podmiotów gospodarki narodowej w powiecie		Bank Danych Lokalnych GUS
4. Zachowanie walorów	4.1 Ochrona różnorodności przyrodniczej i walorów	Powierzchnia obszarów chronionych na terenie gminy Kościelisko	bez zmian	Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik monitoringu	Kierunek zmiany do roku 2030	Źródło danych
przyrodniczych i przestrzennych na obszarze gminy	środowiskowych w gminie Kościelisko	Liczba działań edukacyjnych i informacyjnych związanych z podniesieniem poziomu bezpieczeństwa		Urząd Gminy Koście
	4.2. Wspieranie wykorzystania OZE i likwidacji źródeł niskiej emisji	Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu [zł] w przeliczeniu na jednego mieszkańca		Bank Danych Lokalnych GUS
		Średnie roczne wielkości zanieczyszczeń pyłowych i gazowych [µg/m3] – PM10		Airly ³
		Średnie roczne wielkości zanieczyszczeń pyłowych i gazowych [µg/m3] – PM 2,5		Airly
		Średnie roczne wielkości zanieczyszczeń pyłowych i gazowych [µg/m3] – SO ₂		Airly
	4.3. Zachowanie walorów krajobrazowych i utrzymanie ładu przestrzennego w gminie Kościelisko	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem		Bank Danych Lokalnych GUS
	4.4. Skuteczny system gospodarowania odpadami	Udział odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w relacji do ogółu odpadów		Bank Danych Lokalnych GUS
5. Rozwój infrastruktury dla potrzeb	5.1. Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej	Liczba miejsc noclegowych ogółem na terenie gminy		Bank Danych Lokalnych GUS
		Długość tras i szlaków turystycznych		Urząd Gminy Kościelisko

³ <https://airly.org/pl/monitoring-powietrza-w-polsce-czujniki-jakosci-powietrza/>

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźnik monitoringu	Kierunek zmiany do roku 2030	Źródło danych
mieszkańców i turystów	5.2. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury transportowej gminy Kościelisko	Długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg na terenie gminy		Urząd Gminy Kościelisko
		Długość dróg dla rowerów ogółem		Bank Danych Lokalnych (GUS)
		Liczba przystanków autobusowych na terenie gminy		BDOT10k
		Liczba dziennych kursów transportu zbiorowego		Dane od przewoźników
	5.3. Rozwój infrastruktury technicznej w gminie Kościelisko	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej		Bank Danych Lokalnych (GUS)
		Długość czynnej sieci wodociągowej		Bank Danych Lokalnych (GUS)
		Długość czynnej sieci gazowej		Bank Danych Lokalnych (GUS)
		Odsetek mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej (%)		Bank Danych Lokalnych (GUS)
		Odsetek mieszkańców korzystających z kanalizacji (%)		Bank Danych Lokalnych (GUS)
		Odsetek mieszkańców korzystających z instalacji gazowej (%)		Bank Danych Lokalnych (GUS)

źródło: opracowanie własne.

Kolejnym istotnym aspektem jest ewaluacja – określa ona efekty oraz zasadność wykonanego wcześniej monitoringu. Ewaluacja może zostać przeprowadzona przed, w trakcie i po zakończeniu realizacji działań w ramach strategii:

Jeśli chodzi o ewaluację, mamy do czynienia z trzema jej rodzajami:

1) **ewaluacja ex-ante** – jest to proces realizowany przed uchwaleniem Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko, celem tej ewaluacji jest określenie czy zaproponowane cele i kierunki działań są uzasadnione w kontekście zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych.

2) **ewaluacja on-gong (bieżąca)** – narzędzie monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko. Celem ewaluacji bieżącej jest przede wszystkim stałe monitorowanie tego, w jaki sposób strategia jest realizowana. Z takiego dokumentu można będzie się dowiedzieć, na jakim etapie są realizacje konkretnych celów operacyjnych, a również możliwe jest przedstawienie ewentualnych zmian w kwestii wykonywania danych działań ze względu na obecną sytuację oraz zmieniające się uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne. Ocena stopnia realizacji działań będzie powstawała we współpracy Urzędu Gminy Kościelisko z jednostkami realizującymi konkretny cel operacyjny.

W wyniku prowadzonego monitoringu i ewaluacji bieżącej może wystąpić konieczność zaktualizowania Strategii. Zapewnienie możliwości aktualizacji dokumentu jest istotne z punktu widzenia zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, których nie da się przewidzieć na etapie opracowywania dokumentu. Ponadto część celów może ulec dezaktualizacji, jeśli zostaną już zrealizowane. Potrzeba aktualizacji powinna być wynikiem prowadzonego monitoringu w związku z tym, zakłada się, że konieczność aktualizacji zostanie zgłoszona przez zespół opracowujący Raport o stanie powiatu. Kolejnym krokiem będzie podjęcie uchwały przez Zarząd dotyczącej zaktualizowania dokumentu Strategii. Aktualizacja może obejmować zarówno część diagnostyczną – uaktualnienie zawartych tam danych, jak również strategiczną – wskazując na konieczne zmiany w zakresie proponowanych celów operacyjnych i strategicznych. Dokument po zmianach powinien zostać poddany konsultacjom społecznym, tak aby umożliwić szerokie włączenie strony społecznej w ten proces.

3) **ewaluacja ex-post** – jest wykonywana po zakończeniu obowiązywania strategii. Ponadto ten rodzaj ewaluacji uwzględnia analizy danych dotyczące zakresu oraz trwałości oddziaływania programu, jakim jest strategia. W ewaluacji ex-post ukazana jest ocena tego, w jakim stopniu, na przestrzeni całego okresu obowiązywania dokumentu strategicznego, udało się spełnić wytyczne cele. Na ewaluację tę składa się, m.in. wykaz zrealizowanych działań, analiza efektywności wydatkowania środków finansowych.

8.4. SYSTEM DZIAŁAŃ PROMOCYJNYCH REALIZACJI STRATEGII

Istotnym aspektem tworzenia i implementacji działań w ramach Strategii Rozwoju jest prowadzenie działań promocyjnych w celu stałego informowania lokalnej społeczności, a także podmiotów i jednostek działających na terenie gminy oraz w jej najbliższym sąsiedztwie o zachodzących na terenie gminy zmianach rozwojowych.

Pierwszym etapem działań promocyjnych jest upowszechnienie informacji o przystąpieniu do sporządzania Strategii. Uchwała odnosząca się do tej kwestii powinna zostać umieszczona na stronie internetowej gminy lub w Biuletynie Informacji Publicznej. Następnym krokiem jest poinformowanie o możliwości włączenia się osób zainteresowanych w tworzenie dokumentu poprzez uczestnictwo w spotkaniach warsztatowych lub innych formach badania (np. wypełnienie ankiety internetowej). Taka informacja powinna zostać opublikowana na stronie Urzędu, w mediach społecznościowych oraz poprzez inne formy komunikacji zwyczajowo przyjęte na terenie gminie. W celu zwiększenia zasięgu przekazywanej informacji zaleca się również współpracę z jednostkami działającymi na terenie gminy, np. szkoły, domy kultury, muzea, które mogą uwzględnić informację również na swoich kanałach komunikacyjnych.

Dodatkowo, na etapie wdrażania Strategii zaleca się stałe prowadzenie działań promocyjnych w celu informowania mieszkańców oraz jednostek działających na terenie gminy i w jej sąsiedztwie o stopniu

realizacji działań. Promocja powinna być prowadzona w sposób regularny i przez kanały komunikacji standardowo używane przez Urząd Gminy, w tym stronę internetową Urzędu i media społecznościowe, oraz poprzez dodatkowe formy komunikacyjne zwyczajowo przyjęte w gminie. Komunikowany materiał powinien zawierać podsumowanie działań dla raportowanego okresu (zaleca się coroczne sprawozdania) oraz odniesienie do wskaźników monitoringu wraz z informacją, czy realizowane działania wpływają na pożądaną zmianę badanej cechy. Podsumowanie w formie raportu powinno być również prezentowane podczas spotkań sołeckich w okresie wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Kościelisko.

9. SPIS TABEL I RYSUNKÓW

Tabela 1. Planowane inwestycje w gminie Kościelisko na lata 2023-2030.....	20
Tabela 2 Szczegółowe rekomendacje do zagospodarowania poszczególnych obszarów gminy Kościelisko	21
Tabela 3 Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań	32
Tabela 4. Wytyczne do dokumentów wykonawczych.....	40
Tabela 5. Cele strategiczne i operacyjne wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	43
Tabela 6 Wskaźniki monitoringu dla poszczególnych celów operacyjnych.....	47
Rysunek 1. Mapa funkcjonalna gminy Kościelisko.....	27
Rysunek 2. Mapa przyrodnicza gminy Kościelisko.....	28
Rysunek 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Kościelisko	29